

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/I/2024/421000161868

ŠTÁTNE ÚČELOVÉ FONDY V OBDOBÍ TRANSFORMÁCIE
FINANCOVANIA KLÍMY

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

ŠTÁTNE ÚČELOVÉ FONDY V OBDOBÍ TRANSFORMÁCIE
FINANCOVANIA KLÍMY

Diplomová práca

Študijný program: Financie a dane

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Kornélia Beličková, PhD.

Bratislava 2024

Bc. Dominika Tučeková

Čestné vyhlásenie

Čestne prehlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne pod kvalifikovaným vedením doc. Ing. Kornélie Beličkovej, PhD. a na napísanie práce som využila knižné a internetové zdroje zaznamenané v zozname použitej literatúry.

Bc. Dominika Tučeková

Pod'akovanie

Veľká vďaka patrí mojej školiteľke doc. Ing. Kornélií Beličkovej, PhD. za jej pomoc, ochotu, čas a poskytnuté rady, ktoré ma smerovali správnym smerom pri písaní práce.

Abstrakt

TUČEKOVÁ, Dominika, Bc.: *Štátne účelové fondy v období transformácie financovania klímy* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta, Katedra financií – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Kornélia Beličková, PhD.- Bratislava: NHF EU, 2024, 64 s.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať hospodárenie štátnych účelových fondov, vzhľadom na snahu o transformáciu klimatickej situácie. V práci sa zameriavame na analýzu príjmov, výdavkov a salda Environmentálneho fondu, Národného jadrového fondu a Štátneho fondu rozvoja bývania. Práca sa skladá zo šiestich samostatných kapitol. Obsahuje 9 grafov a 12 schém. V prvých dvoch kapitolách sa sústreďujeme na teoretické vymedzenie oblasti verejného sektora a životného prostredia. V tretej kapitole si vymedzíme primárny cieľ záverečnej práce a jeho vedľajšie ciele, ktoré nám dopomohli k splneniu primárneho cieľa. V nasledujúcej kapitole si priblížime jednotlivé metódy, ktoré sme v práci využívali. V piatej kapitole sa venujeme analytickej časti práce, kde si bližšie priblížime hospodárenie štátnych účelových fondov v komparácii s plánovaným rozpočtom. V poslednej kapitole si zhrnieme výsledky a prínosy našej práce.

Kľúčové slová: verejný sektor, mimorozpočtové hospodárenie, životné prostredie, trvalo udržateľný rozvoj, Environmentálny fond, Národný jadrový fond, Štátny fond rozvoja bývania

Abstract

TUČEKOVÁ, Dominika, Bc: State special purpose funds in the period of climate financing transformation – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economics, Department of Finance, – Supervisor: doc. Ing. Kornélia Beličková, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2024, 64 pp.

The aim of the diploma thesis is analyzing of management of state special purpose funds, considering the effort to transform the climate situation. In the thesis we focus on analysis of income, expenditure and balance of the Enviromental Fund, the National Nuclear Fund and the State Housing Development Fund. It consists of six separate chapters and contains nine graphs and twelve diagrams. In the first two chapters we are focusing on the theoretical definition of the public sector and the environment. In the third chapters we will define the primary goal of the diploma thesis and its secondary goals that helped us achieve the primary goal. In the next chapter we will take a closer look at' the individual methods that we used in our work. In the fifth chapter we deal with the analytical part of the of the thesis, where we will get a closer look at' the management of state special purpose funds in comparison with the planned budget. In the last chapter we summarize the results and benefits of our thesis.

Key words : public sector, off- budget management, environment, sustainable development, Enviromental Fund, National Nuclear Fund, State Housing Development Fund

Obsah

Zoznam schém.....	9
Zoznam grafov :	9
Zoznam skratiek a značiek	10
Úvod.....	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 Verejný sektor.....	12
1.1.1 Rozpočtové hospodárenie.....	13
1.1.2 Mimorozpočtové hospodárenie	16
2 Životné prostredie	20
2.1 Znečisťovanie ŽP.....	21
2.2 Ochrana ŽP.....	23
2.2.1 Zelená ekonomika	23
2.2.2 Parížska dohoda.....	26
2.2.3 Trvalo udržateľný rozvoj.....	26
3 Cieľ práce.....	32
4 Metodika práce a metódy skúmania.....	33
5 Výsledky práce.....	34
5.1 Analýza Environmentálneho fondu	34
5.1.1 Analýza príjmov Environmentálneho fondu	35
5.1.2 Analýza výdavkov Environmentálneho fondu.....	38
5.1.3 Analýza hospodárenia Environmentálneho fondu	42
5.2 Národný jadrový fond.....	43
5.2.1 Analýza príjmov Národného jadrového fondu.....	44
5.2.2 Analýza výdavkov Národného jadrového fondu.....	46
5.2.3 Hospodárenie Národného jadrového fondu.....	48
5.3 Štátny fond rozvoja bývania	49
5.3.1 Analýza Príjmov Štátneho fondu rozvoja bývania.....	49
5.3.2 Analýza výdavkov Štátneho fondu rozvoja bývania	52
5.3.3 Analýza hospodárenia Štátneho fondu rozvoja bývania	55
6 Diskusia.....	57
Záver.....	59
Zoznam použitej literatúry	62

Zoznam schém

Schéma č. 1: Typy rozpočtov	14
Schéma č. 2 : Zložky životného prostredia:	20
Schéma č. 3: Koncept Zelenej ekonomiky v kontexte Trvalo udržateľného rozvoja	24
Schéma č. 4 : Pyramída ľudských potrieb podľa Maslowa (1954)	27
Schéma č. 5 : Formy dotácií a úverov poskytujúcich prostredníctvom EF.....	34
Schéma č. 6 : Ekonomická klasifikácia príjmov.	36
Schéma č. 7 : Členenie výdavkov podľa ekonomickej klasifikácie.	39
Schéma č. 8 : Financovania záverečnej časti jadrovej energetiky.....	43
Schéma č. 9 : Rozdelenie príjmov Štátneho jadrového fondu.	44
Schéma č. 10 : Príjmy Štátneho fondu rozvoja bývania.....	50
Schéma č. 11 : Výdavky Štátneho fondu rozvoja bývania.	52

Zoznam grafov :

Graf č. 1 : Analýza príjmov Environmentálneho fondu.....	37
Graf č. 2 : Analýza výdavkov Environmentálneho fondu.....	40
Graf č. 3 : Hospodárenie Environmentálneho fondu.	42
Graf č. 4 : Analýza príjmov Národného jadrového fondu.....	45
Graf č. 5 : Analýza výdavkov Národného jadrového fondu.	47
Graf č. 6 : Analýza hospodárenia Národného jadrového fondu.....	48
Graf č. 7 : Analýza príjmov Štátneho fondu rozvoja bývania.....	51
Graf č. 8 : Analýza výdavkov Štátneho fondu rozvoja bývania.	53
Graf č. 9 : Analýza hospodárenia Štátneho fondu rozvoja bývania.....	55

Zoznam skratiek a značiek

ŽP	Životné prostredie
EF	Environmentálny fond
NJF	Národný jadrový fond
ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
ods.	Odsek
Z. z.	Zbierka zákona
Č.	Číslo
ECB	Európska centrálna banka
VS	Verejný sektor
ŠR	Štátny rozpočet
EÚ	Európska únia
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj

Úvod

„Po väčšinu histórie musel človek bojovať s prírodou, aby prežil; v tomto storočí si začína uvedomovať, že aby prežil, musí prírodu chrániť.“

Jacques-Yves Cousteau

Tento citát výstižne vystihuje zámery nielen Slovenskej republiky, ale aj ostatných štátov. Jednotlivé krajiny si uvedomujú vážnosť situácie, ohľadom znečisťovania a poškodzovania životného prostredia. Rovnako berú do úvahy, aká dôležitá je nielen ochrana krajiny, ale aj ohrozenie biodiverzity.

Téma diplomovej práce znie *„Štátne účelové fondy v období transformácie financovania klímy.“* Na Slovensku máme v súčasnosti tri štátne účelové fondy – Environmentálny fond, Štátny fond rozvoja bývania a Národný jadrový fond. Štátne účelové fondy sú nezávislé od štátu. Vďaka Environmentálnemu fondu sa zabezpečuje plnenie plánu na dosiahnutie lepších klimatických podmienok na Zemi. Na druhej strane Štátny fond rozvoja bývania umožňuje zabezpečiť lepšie podmienky pre život a dosiahnutie primárnej ľudskej potreby pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva. Národný jadrový fond má za hlavný cieľ zabezpečiť podporu činností súvisiacich s nakladaním s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi.

V teoretickej časti práce sme si priblížili základné pojmy od charakterizovania verejného sektora až po rozpočtové a mimorozpočtové financovanie. Bližšie sme sa v práci zamerali na mimorozpočtové financovanie prostredníctvom štátnych účelových fondov. Načrtli sme si charakteristiku týchto fondov. V druhej kapitole sme sa zamerali na objasnenie primárnych poznatkov o životnom prostredí, jeho ochrany aj ako je naša Zem znečisťovaná a poškodzovaná. Spomenuli sme si významné zmluvy ako Zelenú dohodu, Parížsku dohodu a rovnako aj trvalo udržateľný rozvoj s jeho cieľmi. V empirickej časti sme analyzovali príjmy a výdavky Environmentálneho fondu, Štátneho fondu rozvoja bývania, ale aj Národného jadrového fondu. Pri fondoch sme rozoberali príjmovú a výdavkovú časť, nielen na základe dosiahnutých príjmov a výdavkoch v sledovanom období, ale priblížili sme si aj aký bol schválený rozpočet a kde v porovnaní s ním nastali odchýlky. A na záver analytickej časti sme sa pozreli na hospodárenie jednotlivých fondov a či v sledovanom období dosiahli prebytok alebo schodok.

V závere práce sme si zhrnuli ako sa fondu darilo a ako sa nám podarilo naplniť cieľ našej práce a aké prínosy nám práca poskytuje.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Verejný sektor

Verejný sektor (ďalej len VS) sa vyvíjal postupne so vznikom štátu, s tvorbou jeho politicko-mocenského charakteru, ako aj v dôsledku vyvíjajúcich sa vzťahov v rámci riadeného územia. V súčasnosti ekonómovia neuvažujú o existencii VS, ale svoju pozornosť upriamili na jeho efektívnosť a s ňou spojené úlohy. Existuje množstvo názorov na charakteristiku VS a teraz by sme si priblížili zopár z nich.

VS možno opísať na základe dvoch aspektov :

- a) *Teritoriálny aspekt* – vychádza z presvedčenia, že VS tvorí neoddeliteľnú časť každej modernej ekonomiky založenej na trhovom princípe. Skladá sa z inštitúcií a organizácií, ktoré sa sústreďujú na produkciu a zabezpečovanie konkrétnych statkov. Typickým znakom inštitúcií a organizácií je skutočnosť, že sú celkovo alebo čiastočne financované z verejných prostriedkov.¹
- b) *Funkčný aspekt* – „*VS patrí do trhovej ekonomiky. Je spätý so vzájomnou koexistenciou dvoch sfér hospodárenia – sféry súkromného hospodárenia a sféry verejného hospodárenia. VS je spojený s ekonomickými a sociálnymi funkciami vlády, štátnej správy, miestnej a regionálnej samosprávy.*“²

VS charakterizujeme ako súhrn orgánov a inštitúcií, ktoré realizujú finančné operácie. Jedným zo základných rozdielov medzi súkromným a verejným sektorom je zdroj financovania. Zatiaľ, čo súkromný sektor je financovaný zo súkromných zdrojov, sektor verejný je financovaný z verejných zdrojov – verejných rozpočtov. Avšak to nevylučuje skutočnosť, že do verejného sektora sú presúvané súkromné zdroje a naopak do súkromného sektora neplynú verejné zdroje podľa presne stanovených právnych predpisov.³

Beňová je názoru, že VS je založený na aktivite štátu, chová sa netrholovo, vynucuje si ho trhovú ekonomiku a vláda má privilegované postavenie pri riadení a jeho organizácii.⁴

„*Podľa metodiky Medzinárodného menového fondu definícia VS vyplýva z charakteristiky verejnej správy a jej úloh. Riadenie štátu majú na starosti verejné orgány*

---

¹ SIVÁK, R. a kol. *Financie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 297 s. ISBN 978-80-8168-232-2.

² NEUBAUEROVÁ, E. a kol. *Teória vo verejných financiách. Vybrané učebné texty*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2001, 155 s. ISBN 80-225-1391-1.

³ BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 216 s. ISBN 978-80-7598-930-6.

⁴ SIVÁK, R. a kol. *VEREJNÉ FINANCIÉ*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2007. 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4.

*a agentúry, ktoré sa vyvinuli na základe politického procesu. Orgány štátnej správy majú legislatívnu, súdnu a výkonnú moc.*⁵

Existencia VS bola nevyhnutná z viacerých dôvodov. V každom vyspelom štáte sú oblasti, o ktoré súkromný sektor nejaví záujem. Je to z dôvodu, že jeho hlavným cieľom je maximalizovať zisk pri čo najnižších nákladoch. Avšak existujú aj oblasti, ktoré VS nechce nechať v rukách súkromného sektora. Sem patrí napríklad súdnictvo, armáda či štátna správa. V neposlednom rade štát má aj svoje povinnosti súvisiace so zabezpečovaním primárnych a nevyhnutných potrieb. Medzi jeho úlohy patria zabezpečovanie verejného zdravotníctva, výskumu a medzinárodnej reprezentácie.

VS ovplyvňujú ekonomické a neekonomické faktory. Ekonomické faktory sa spájajú s výkonnosťou ekonomiky a politickou situáciou v danom štáte, s riešením funkčnosti prípadne nefunkčnosti trhového mechanizmu. Na druhej strane neekonomické faktory vychádzajú z politicko-spoločenského zriadenia, z historického vývoja či z geografických a demografických častí danej krajiny.

Podľa vyššie spomínaných dôvodov existencie VS vyplýva, že funkcie štátu sú zabezpečované prostredníctvom vonkajších a vnútorných funkcií. K vonkajším funkciám patrí medzinárodná reprezentácia, vzťah k iným štátom či ochrana zvrchovanosti územia. K vnútorným funkciám zaraďujeme ochranu občanov a ich majetku a práva a povinnosti občanov.

Štát zabezpečuje úhrady verejných potrieb pomocou priameho alebo nepriameho financovania. Priame resp. rozpočtové financovanie je aplikované prostredníctvom rozpočtovej sústavy a tvorí hlavný pilier ekonomiky verejného sektora. Možno povedať, že priame financovanie je súčasťou každej úrovni verejnej správy okrem fondov sociálneho zabezpečenia. Nepriame financovanie je charakteristické ako mimorozpočtové hospodárenie financované skrz fondov a štátnych, verejnoprospešných podnikov.

1.1.1 Rozpočtové hospodárenie

Pre VS je typické, že je financovaný predovšetkým z verejných zdrojov, konkrétne z verejných rozpočtov. Je dobré si uvedomiť, že VS tvorí jeden zo sektorov národného hospodárstva, ktoré realizuje finančné operácie. Tieto operácie sa dopredu stanovujú vo forme plánovaných príjmov a výdavkov vo forme rozpočtu.⁶

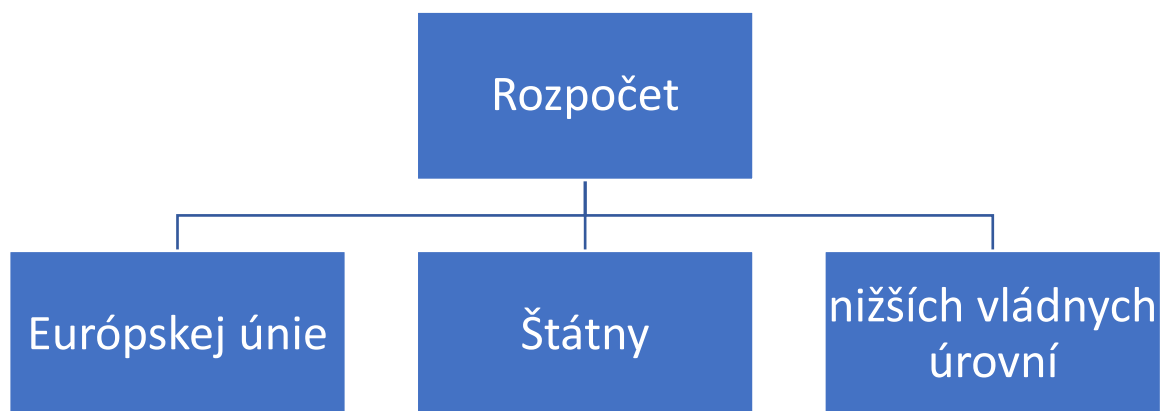
---

⁵ PÉLIOVÁ J. – VINCÚROVÁ Z. *Základy teórie verejných financií*. Bratislava: Merkury s.r.o. 2006. 10 s. ISBN 80-89143-37-7.

⁶ SIVÁK, R. a kol. 2015. *Financie*. Financie. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 312 – 313 s. ISBN 978-80-8168-232-2.

Rozpočet definujeme ako plán financií, v ktorom sa porovnávajú všetky predikované príjmy a výdavky za konkrétne časové obdobie v peňažnom vyjadrení. Poznáme rôzne druhy rozpočtov od rodinného rozpočtu, ktorý porovnáva príjmy a výdavky v domácnosti cez miestny rozpočet, ktorý využívajú mestá a obce pri svojom hospodárení až po národné a nadnárodné rozpočty, kde patrí štátny rozpočet a rozpočet medzinárodnej spoločnosti.⁷

Schéma č. 1: Typy rozpočtov

Zdroj: SIVÁK, R. a kol. 2015. *Financie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015 (vlastné spracovanie).

Rozpočet EÚ – Charakterizujeme ho ako nástroj fiškálnej politiky EÚ. Rozpočet EÚ plní na rozdiel od národných účtov iba dve funkcie a to alokačnú a redistribučnú. Redistribučnú funkciu, avšak plní len s obmedzeniami. Mnohí ekonómovia sú presvedčení, že plní len alokačnú funkciu. Sem zaraďujeme napríklad dotácie poľnohospodárom za účelom pomôcť so starostlivosťou o krajinu a poskytnúť pomoc pri poľnohospodárskej produkcii šetrnej k životnému prostrediu (ďalej len ŽP). Spravodlivosť a ekonomická efektívnosť bazíruje, aby boli verejné financie progresívne, tak na strane príjmov ako aj výdavkov. Avšak v rozpočte EÚ sú prítomné prvky progresívnosti len na strane výdavkov.

Dôležité je si uvedomiť skutočnosť, že cieľom rozpočtu nie je platiť a prispievať na opatrenia, ktoré môžu členské štáty zabezpečovať z vlastných finančných prostriedkov. Jeho cieľom je financovať činnosti, ktoré by bez podpory EÚ nemohli fungovať, prípadne vďaka jej podpore môžu vykonávať činnosti efektívnejšie s nižšími nákladmi skrz spoločného financovania.

⁷ BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória, politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 69 s. ISBN 978-80-7598-930-6.

Rozpočet EÚ je nástroj prostredníctvom, ktorého sa uskutočňuje a schvaľuje výška príjmov a výdavkov. Schválené príjmy a výdavky sú dôležité pre EÚ a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu na každý kalendárny rok. Zaujímavosťou je, že rozpočet je financovaný na 99 % z vlastných zdrojov. Riadi sa zásadou, že ročné príjmy musia pokrývať ročné výdavky. Rada a Parlament schvaľujú rozpočtové výdavky. Rozpočet sa musí riadiť rozpočtovými stropmi, ktoré sú dohodnuté vo viacročnom finančnom pláne.⁸

Štátny rozpočet (ďalej len ŠR) – tvorí významnú časť verejných financií a predstavuje nástroj štátu pri intervenciách do ekonomiky. Možno vymenovať viacero hľadísk podľa, ktorých možno charakterizovať rozpočet. Jedným z hľadísk je chápanie rozpočtu ako nástroja riadenia hospodárstva a finančnej politiky štátu. Druhé hľadisko je jeho vymedzenie na základe ekonomických vzťahov týkajúcich sa zhromažďovania a prerozdeľovania finančných prostriedkov. Posledným vymedzením pojmu je podľa vzťahu k úlohám vlády, ktorý definujeme ako primárny operatívny program vlády zaznamenaný v číselnom vyjadrení.

Významnou črtou ŠR sú jeho funkcie. Cez ŠR plnia verejné financie svoje funkcie (alokačnú, distribučnú a stabilizačnú). Prostredníctvom alokačnej funkcie štát rozmiestňuje zdroje zväčša sociálneho charakteru, ktorých prijímateľ je väčšinou obyvateľstvo. Zdroje, ktoré na to používa získava z majetkových, dôchodkových a spotrebných daní. Ďalšou zo spomínaných funkcií je distribučná, ktorá sa spája s prerozdeľovaním národného dôchodku, ktorého účelom je znížiť dôchodkové a sociálne nerovnosti. Pri tejto funkcií je dôležitá spravodlivosť, aj keď otázka spravodlivosti je v ekonómii sporná. Stabilizačná funkcia ŠR svoju pozornosť upriamuje na makroekonomické ciele. Niektorí autori okrem týchto troch spomínaných funkcií spomínajú aj regulačnú a kontrolnú funkciu ŠR. Regulačná funkcia priamo intervenuje do súkromného sektora pomocou regulácie cien, miezd a zamestnanosti. Poslednou zo spomínaných funkcií je kontrolná funkcia, ktorá je nástrojom aktívneho pôsobenia finančných väzieb na reprodukčný proces.⁹

Rozpočty nižších vládnych úrovní – „*Rovnako ako centrálna vláda spravuje finančné zdroje pomocou štátneho rozpočtu, tak aj regionálne a miestne vlády využívajú rozpočty nižšieho stupňa. Hospodárenie vlády na rôznych úrovniach je daná priestorovým aspektom VS*

---

⁸ PISÁR P. – LAPINOVÁ E. *FINANCIE EUROPSKEJ ÚNIE*. Banská Bystrica: Belanium. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 336 s. ISBN 978-80-557-1607-7.

⁹ SIVÁK, R. a kol. 2015. *Financie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 316 – 324 s. ISBN 978-80-8168-232-2.

*a verejných financií. Inak povedané, že jednotlivé stupne verejnej vlády zabezpečujú verejné statky s rozdielnym stupňom efektívnosti a s využitím rôznych nástrojov.*¹⁰

Na rozpočtové hospodárenie nižších vládnych úrovní pôsobia univerzálne a špecifické faktory. Univerzálne faktory sú ovplyvnené územím, teritoriálnym členením štátu, rozlohou a polohou územného celku či demografickým zložením obyvateľstva. Špecifické faktory – sústreďujú svoju pozornosť na preferencie obyvateľstva a ich potrieb a podľa miery aplikovanej centralizácie príp. decentralizácie. Avšak hlavným faktorom je rozpočtové ohraničenie zo strany príjmov. Medzi vládnyimi úrovňami jestvujú dva druhy vzťahov – finančné vzťahy založené na absolútnom a relatívnom princípe presunu finančných prostriedkov. Absolútny spôsob presunu finančných prostriedkov predstavuje presúvanie konkrétnej sumy medzi vládnyimi úrovňami. Naopak relatívny spôsob spočíva v participácii nižšej vládnej úrovne na finančných prostriedkoch vyššej vládnej úrovne.

1.1.2 Mimorozpočtové hospodárenie

Okrem rozpočtových zdrojov, ktoré sme spomínali vyššie do verejného sektora zaraďujeme taktiež aj mimorozpočtové zdroje. Mimorozpočtové hospodárenie najlepšie vystihuje tvrdenie, že je tvorené z mimorozpočtových transakcií alebo aj z fondového hospodárenia. Preto sa často označuje aj ako fondové hospodárstvo. Každý fond má dopredu priradený účel a pôsobí ako mimorozpočtový zdroj. Možno ich charakterizovať ako samostatné, účelové fondy s vlastnou právnou subjektivitou. Členíme ich na štátne a neštátne fondy.¹¹

*„Štátne fondy charakterizujeme ako decentralizované administratívne jednotky pod vplyvom vlády. Hlavné znaky fondov sú právna subjektivita, účelovosť a samostatnosť. Právna subjektivita zabezpečuje fondom autonómiu od štátu a iných subjektov. Účelovosť spočíva v zriaďovaní fondov za konkrétnym účelom a financovaní prostriedkov, iba na konkrétny účel, na ktorý bol fond zriadený. Štátny fond plní nielen právnou ale aj ekonomickú samostatnosť.*¹²

Štátne účelové fondy rozdeľujeme na nadnárodné, národné a regionálne. Medzi nadnárodné zaraďujeme Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, Európsky námorný a rybársky fond, Kohézny fond a Európsky sociálny fond. Národný fond tvoria Štátny fond rozvoja bývania, Štátny environmentálny fond

---

¹⁰ SIVÁK, R. a kol. 2015. *Financie*. Financie. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 326 s. ISBN 978-80-8168-232-2.

¹¹ BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória, politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 120 - 121 s. ISBN 978-80-7598-930-6.

¹² SIVÁK, R. a kol. 2015. *Financie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 326 s. ISBN 978-80-8168-232-2.

a Národný jadrový fond. Posledným zo skupiny fondov patriacich do štátneho fondu je regionálny fond, kde patria fondy zriadené mestom, obcou alebo VÚC cez svoje príspevkové a rozpočtové organizácie.¹³

Neštátne účelové fondy sú fondy, ktoré nie sú zriaďované štátom. Hlavným zdrojom ich príjmov sú obligatórne príspevky podnikateľov, dotácie zo štátneho rozpočtu, príjmy z ich hlavnej činnosti a úroky z prostriedkov fondu v banke. Vynakladanie s týmito prostriedkami je taxatívne vymenované.¹⁴ Neštátne účelové fondy sú Recyklačný fond, Fond rozvoja vidieka, Fond ochrany vkladov, Protidrogový fond a Fond na podporu zahraničného obchodu. Ale bližšie si budeme charakterizovať LEN štátne národné účelové fondy.¹⁵

Environmentálny fond

História pôvodu Environmentálneho fondu siaha až do 90. rokov, keď vznikli prvé fondy. Existovalo mnoho združení a fondov, ktoré sa v začiatkoch snažili upozorniť na dôležitosť ochrany ŽP. V roku 1998 bol zriadený Štátny fond životného prostredia, ktorého hlavným cieľom bolo zhromažďovať finančné prostriedky. Nahromadené zdroje neskôr prerozdelené na tvorbu a ochranu ŽP. Neskôr bol fond nahradený Environmentálnym fondom (ďalej len EF). EF bol zriadený na základe zákona, avšak bol nezávislý od štátneho rozpočtu. Príjmy fondu tvoria rôzne druhy platieb v systéme environmentálneho práva, rovnako aj poplatky za znečistenie ŽP, pokuty a penále za oneskorené odvody a platby. Tieto prostriedky fond požíva na dotácie a výhodné úvery s nízkou úrokovou sadzbou na environmentálne projekty.¹⁶

EF sú dôležitými aktérmi. Fond možno charakterizovať ako dlhodobé finančné zdroje zamerané na ochranu ŽP a TUR. Aj keď mnoho ľudí ich od ich vzniku podporovalo, tak našli sa aj odporcovia vzniku a pôsobenia tohto fondu. Títo odporcovia tvrdili, že „*nezávislosť fondu prinesie menšiu kontrolu nad alokáciou zdrojov.*“¹⁷

---

¹³ BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória, politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 216 s. ISBN 978-80-7598-630-6.

¹⁴ SIVÁK, R. a kol. *VEREJNÉ FINANČIE*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2007. 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4.

¹⁵ BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória, politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 216 s. ISBN 978-80-7598-630-6.

¹⁶ BELIČKOVÁ, K. a kol. *VEREJNÉ ROZPOČTY*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2005. 312 s. ISBN 80-225-2077-2.

¹⁷ BAYON R. a kol. *Environmental funds: lessons learned and future prospects*. [elektronický zdroj]. 26 s. [2024-01-26]. Dostupné na: [issues-20-01.PDF](https://ecosystemmarketplace.com/issues-20-01.PDF) (ecosystemmarketplace.com).

Poznáme 3 typy EF:

- Národné EF, ktoré podporujú mnoho činností obsiahnutých v národných environmentálnych plánoch a stratégiách. Sem patrí napr. Národný fond životného prostredia v Bolívii a Bhutánsky trustový fond na ochranu životného prostredia.
- Fondy na podporu ochrany území alebo národné systémy chránených území. Zaraďujeme sem napr. Fond prírodných oblastí chránených štátom).
- Fondy, ktoré poskytujú granty mimovládny organizáciám a komunitným skupinám – napr. Brazílsky fond pre biodiverzitu. Tieto fondy majú ciele, ktoré slúžia na posilnenie organizácii občianskej spoločnosti, zvýšenie povedomia o ŽP a rozšírenie porozumenia environmentálnych problémov.¹⁸

Národný jadrový fond

„Národný jadrový fond je štátny účelový fond, ktorého úlohou je sústreďovať a spravovať finančné prostriedky určené na záverečnú časť jadrovej energetiky, zabezpečovať finančné prostriedky zo ŠR na nakladanie s rádioaktívnymi a jadrovými materiálmi neznámeho pôvodu a spravovať finančné zábezpeky za vysokoaktívne žiariče. Dlhodobá činnosť, resp. smerovanie činnosti jadrového fondu je usmerňované strategickým dokumentom „Vnútroštátna politika a vnútroštátny program nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi v SR“.¹⁹

Ak však niekto znečisťuje ŽP, tak náklady na financovanie konečnej etapy jadrovej energetiky platí vlastník povolenia na prevádzku jadrového zariadenia. Dôležité je si uvedomiť, že prerozdelenie, správa a poskytovanie peňažných prostriedkov sa má vykonávať nezávisle, nediskriminačne a transparentne. A preto sa všetky finančné prostriedky spravujú na účtoch v Štátnej pokladnici.²⁰

Štátny fond rozvoja bývania

Štátny fond rozvoja bývania (ďalej len ŠFRB) možno charakterizovať ako nezávislý orgán so štatútom právnickej osoby, sídliaci v Bratislave. Tento fond má na starosti množstvo

---

¹⁸ BAYON R. a kol. *Environmental funds: lessons learned and future prospects*. [elektronický zdroj]. 26 s. [2024-01-26]. Dostupné na: [issues-20-01.PDF \(ecosystemmarketplace.com\)](#).

¹⁹ Národný jadrový fond. 2024. *O jadrovom fonde: O Nás*. Dostupné na: » O nás (njf.sk).

²⁰ MH SR. 2009 – 2016. *Informácie o Národnom jadrovom fonde. 2009 – 2016*. Dostupné na: [Informácie o Národnom jadrovom fonde | Národný jadrový fond | Organizácie v pôsobnosti rezortu | Informácie o MH SR | Ministerstvo | MHSR \(gov.sk\)](#)

úloh. Rozhoduje, kto má nárok na poskytnutie podpory z fondu a kto naopak nespĺňa všetky podmienky. Zostavuje rozpočet a vykonáva v ňom potrebné zmeny a dodatky počas kalendárneho roka. S týmto súvisí aj skutočnosť, že ŠFRB sa spravuje podľa vopred schváleného rozpočtu, nad ktorým dohliada generálny riaditeľ fondu. Financie z tohto fondu sú použité na podporu štátu pri realizovaní zväčšovania a zveľaďovania bytového fondu a na rôzne výdavky, ktoré vznikli činnosťou fondu. Participuje na zmenách vykonaných v právnych predpisoch, týkajúcich sa činnosti fondu. Po skončení rozpočtového obdobia vypracováva výročnú správu. Rovnako tak vykonáva kontrolnú funkciu. Takisto v prípade rôznych sťažností či petícií je zodpovednou osobou, ktorá sa zaoberá týmito vecami.²¹

Prostredníctvom spomínaného fondu sa uskutočňuje podpora štátu pri rozširovaní a zveľaďovaní bytového fondu. Podpora môže byť poskytnutá na výstavbu bytu, dostavbu rodinného domu, ktorý sa získa nadstavbou, prístavbou alebo prestavbou. Ďalej sa príspevok poskytuje na kúpu bytu, avšak nie staršieho ako 2 roky, tiež na zateplenie rodinného domu či bytového komplexu, na zakončenie rozostavanej stavby alebo na eliminovanie statických nedostatkov bytového domu.²²

---

²¹ ŠTÁTNY FOND ROZVOJA BÝVANIA. 1996 – 2024. *Zriadenie a správa ŠFRB*. 1996 – 2024. Dostupné na : Zriadenie a správa ŠFRB – Štátny fond rozvoja bývania (sfrb.sk).

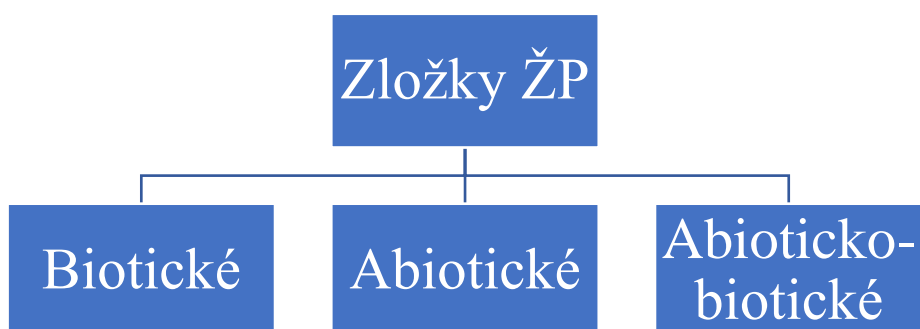
²² BELIČKOVÁ, K. a kol. *VEREJNÉ ROZPOČTY*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2005. 312 s. ISBN 80-225-2077-2.

2 Životné prostredie

Podľa zákona SNR č. 17/1992 Zb. ods. 2 sa ŽP definuje ako „všetko, čo tvorí prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho prvkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy.“²³

Prvú zmienku o otázkach ohľadom ŽP sme zaznamenali už v období klasickej ekonómie. Vtedy sa zaoberali problematikou, čo determinuje ekonomický rast a životnú úroveň. Dôležitú úlohu v tomto období zohrávali prírodné zdroje. S týmto obdobím treba spomenúť významných ekonómov Thomasa Malthusa a Johna Stuarta Milla. T. Malthus vo svojej práci Esej o princípoch populácie ako prvý upozornil na dlhodobú tendenciu poklesu životnej úrovne obyvateľstva. J. S. Mill sa venoval myšlienke poľnohospodárskeho a ťažobného využitia pôdy. Pôdu vnímal ako zdroj prospešných hodnôt a tvrdil, že význam pôdy bude rásť ako sa materiálne podmienky budú zvyšovať.²⁴

Schéma č. 2 : Zložky životného prostredia:

Zdroj: OROLÍNOVÁ, M. *CHÉMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. 2009 (vlastné spracovanie).

Do abiotických zložiek ŽP patrí voda, ovzdušie a horniny. Ovzdušie možno charakterizovať ako najdynamickejšiu zložku ŽP. Atmosféra je zdrojom plynov, ktoré sú nenahraditeľné pre život viac-menej všetkých organizmov. Vzduch plní okrem biologickej funkcie aj technickú funkciu. Používa sa vo výrobe ako surovina napr. pri výrobe plynov frakčnou destiláciou skvapalneného vzduchu. Voda patrí k ďalšej nevyhnutnej zložke ŽP pre

²³ SLOV-LEX. 2024. 17/1992 Z. z. (ZÁKON z 5. decembra 1991 o životnom prostredí). Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/20220101>.

²⁴ GÁLOVÁ, L. Almanach Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky – *Teoretické otázky vzťahu ekonómie a životného prostredia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2006. 102 s. ISSN 1337-0715.

živé organizmy a rovnako patrí medzi neživé zložky ŽP. Pôda sa zaraďuje medzi abioticko-biotické zložky ŽP. K hlavným abiotickým faktorom zaraďujeme materskú horninu, reliéf, vodu a klimatické podmienky. Na rozdiel od pôdneho edofónu, ktorý patrí k biotickým činiteľom, tak edofón možno charakterizovať ako súhrn pôdnych mikroorganizmov, rastlín, húb a živočíchov.²⁵

Vhodné ŽP je nevyhnutné pre existenciu ľudí. S pokrokom ľudských činností a prispôbením sa ich rôznym potrebám, dochádza k porušovaniu rovnováhy medzi človekom a prírodou. Výrobné činnosti, doprava a cestovný ruch zapríčiňujú znečisťovanie vody, pôdy, ale aj celého ŽP. Pomocou ľudskej aktivity sa uskutočňuje vzťah medzi človekom a jeho ŽP. Na základe tohto vzťahu poznáme pracovné prostredie, ktoré je využívané na prácu, obytné prostredie je určené na bývanie a rekreačné prostredie využívané na rekreáciu.²⁶

2.1 Znečisťovanie ŽP

„Zákon o ŽP charakterizuje znečisťovanie ŽP ako vnášanie fyzikálnych, chemických alebo biologických činiteľov do ŽP v dôsledku ľudskej činnosti. Poškodzovanie ŽP je sťaženie jeho stavu znečisťovaním alebo inou ľudskou činnosťou nad mieru ustanovenú osobitnými predpismi.“²⁷

Využívanie prírodných zdrojov so sebou prináša mnoho negatívnych dôsledkov. Chemické znečisťovanie ŽP je prenos látok, ktoré sú pre prostredie cudzorodé, prípadne nadmieru tieto látky ovplyvňujú ŽP. Podľa prenosu znečisťujúcich látok možno povedať, že najviac sa tieto látky dostávajú do ovzdušia a vody. Čo sa týka znečistenia v pôde tam sa vyskytuje, len v limitovanom množstve, ktorý má prevažne lokálny charakter. V ovzduší sa znečistenie šíri vo forme mechanických turbulencií prostredníctvom vírenia prúdiaceho vzduchu skrz nerovností zemského povrchu. Podľa pôvodu ich rozdeľujeme na prirodzené a antropogénne. Zaujímavosťou je, že omnoho viac znečistenia pochádza z prirodzených zdrojov. Aj keď faktom ostáva, že v dôsledku ľudskej činnosti je znečistenie agresívnejšie a môže vážne porušiť biologické procesy. K antropogénnym zdrojom znečistenia zaraďujeme dopravu, energetiku, priemysel a spaľovanie. Znečisťovanie vody sa vyskytuje v rozličných zdrojoch. Najčastejšie vo forme komunálnych a priemyselných odpadových vôd, chemizáciou

---

²⁵ OROLÍNOVÁ, M. *CHÉMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. 2009. 122 s. ISBN 978-80-8082-298-9.

²⁶ BEŇOVÁ E. – NEUBAUEROVÁ E. *EKONOMIKA VEREJNÉHO SEKTORA*. Bratislava: MERKURY s.r.o. 2005. 131 s. ISBN 80-89143-14-8.

²⁷ SLOV-LEX. 2024. 17/1992 Z. z. (ZÁKON z 5. decembra 1991 o životnom prostredí). Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/20220101>.

poľnohospodárstva alebo prirodzeným spôsobom. Posledným zo spomínaných chemických znečistení je znečisťovanie pôdy. Znečisťovanie pôdy je ovplyvňované nasledujúcimi faktormi: kontamináciou pôdy skrz vody, vzduchu a pesticídov. Infikované pôdy prostredníctvom vody sa objavujú ako dôsledok jej zavlažovania alebo k nej dochádza zrážkovou činnosťou. V poľnohospodárstve sa mrhá pesticídmi. Ich používanie v nevyhujúcom čase a nesprávnom množstve má vážne následky na ŽP. Rovnako tak živočíšny veľkochov vplýva na znečisťovanie pôdy prostredníctvom nákazlivého hnoja a trusu. Nedá sa nespomenúť jeden z najzávažnejších problémov, ktorým je erózia. Erózia sa zaraďuje medzi vonkajšie poškodzovanie, ktoré je spôsobené prírodnými a ľudskými činiteľmi.

Ohrozujúce je aj fyzikálne znečistenie, ktoré sa prejavuje prostredníctvom žiarenia, tepla, hluku a vibráciám. K tepelnému znečisteniu dochádza v dôsledku nedodržovania pravidiel s manipuláciou vody. Tým, že voda sa po využití a následnom vypúšťaní do povrchových vôd nenechá vychladnúť na stanovenú teplotu, tak dochádza k tepelnému znečisteniu. To má za následok pokles rozpustenia kyslíka a pokles biodiverzity. Ďalej sa znečistenie šíri horizontálnym a vertikálnym prúdením vzduchu.

Posledným zo spomínaných znečistení je globálne znečistenie, pri ktorom ide o zloženie atmosféry ako celku – znečistenie voľnej atmosféry. Pri tomto znečistení sa nedá nespomenúť smog, kyslé dažde a skleníkový efekt. Smog je tvorený clonou, ktorá redukuje slnečný svit, ochromuje živé organizmy a urýchľuje koróziu. Ozón charakterizujeme ako typ smogu, ktorý pri vyššej koncentrácii nepríjemne páchne a je škodlivý pre živé organizmy. Ďalšou zo spomínaných príčin sú kyslé dažde, ktoré následkom neustáleho okysľovania pôd, vôd a jazier zapríčiňujú uhynutie množstva živočíchov a rovnako poškodzujú predmety z kovu a kameňa.²⁸

Znečisťovanie ŽP priradujeme k negatívnym externalitám. Vplyv negatívnych externalít sa prejavuje na kvalite ovzdušia, pôdy a vody. Medzi prioritné opatrenia zaraďujeme redukovanie emisií vypúšťaných do ovzdušia a prerušenie prevádzok so starým systémom spaľovania v energetike. V prípade vody sa jedná najmä o vodné zdroje vo voľnej prírode. Problém s touto externalitou sa vyriešil pomocou čistiarne odpadových vôd, kanalizačných a monitorovacích zariadení. Poslednou zo spomínaných negatívnych externalít je kvalita pôdy. Kontaminovaná pôda spôsobuje infikovanie plodín, ktoré zapríčiňujú zdravotné problémy, invaliditu a zredukovanie dĺžky produktívneho veku občanov.²⁹

---

²⁸ OROLÍNOVÁ, M. *CHÉMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. 2009. 122 s. ISBN 978-80-8082-298-9.

²⁹ BEŇOVÁ E. – NEUBAUEROVÁ E. *EKONOMIKA VEREJNÉHO SEKTORA*. Bratislava: MERKURY s.r.o. 2005. 131 s. ISBN 80-89143-14-8.

2.2 Ochrana ŽP

Ochrana ŽP obsahuje aktivity, ktorými sa zabraňuje znečisťovaniu a poškodzovaniu ŽP. Poprípade sa toto znečistenie obmedzuje a odstraňuje. Okrem týchto činností pozostáva aj z ochrany jeho individuálnych zložiek, druhov organizmov alebo ekosystémov. Ochrana ŽP možno rozdeliť do troch skupín: všeobecnú ochranu prostredia, špeciálnu ochranu prostredia a ochranu kultúrnych pamiatok. Všeobecná ochrana prostredia sa skladá z ochrany pôdy, vody, ovzdušia a lesa. Do špeciálnej ochrany prírody patria rastliny, živočíchy a územia, ktoré treba chrániť. Ochrana kultúrnych pamiatok obsahuje diela, ktoré majú kultúrnu, historickú a umeleckú hodnotu.³⁰

Podľa neoklasikov je potrebné na ochranu ŽP aktívny prístup. Tvrdia, že ich hlavnou úlohou je tvoriť predpoklady na kvalitu ŽP do ekonomického systému, prostredníctvom minimalizácie spoločenských nákladov. K tomuto názoru sa priklonili aj inštitucionalisti a neoinštitucionalisti. Odlišný prístup k ochrane ŽP priniesol smer *nová ekonómia životného prostredia*. Táto ekonómia dáva dôraz na utváranie vlastníckych práv k zdrojom ŽP a aplikovanie trhových princípov bez väčších zásahov štátu. Autori tohto smeru tvrdili, že štát nemá dostatok informácií a stimulov ako efektívne využívať zdroje ŽP.³¹

Čermák tvrdil, že „ochrana prírody sa delí na obecnú a špeciálnu. Obecná ochrana prírody, kde sa kladie dôraz najmä na kultúrnu, ekologické a estetické hľadisko. Jedná sa o ochranu prírody počas realizácie stavebných činností, ktoré môžu ohroziť prírodu. Na druhej strane špeciálna ochrana prírody sa uskutočňuje právnou úpravou vzťahu spoločnosti k danému elementu, ktorý má byť chránený.“³²

Každý človek by si mal uvedomiť hodnotu prírody a vážiť si prostredie, v ktorom spoločne žijeme. Niektorí z nás si ani neuvedomujú, čo všetko stojí za tým, aby sa udržala príroda v takomto stave. Každý štát sa snaží chrániť ŽP a to prostredníctvom zákonov, nariadení, zásad, sankcií a stanovovania povinností k ochrane ŽP.

2.2.1 Zelená ekonomika

Pojem zelená ekonomika sa do popredia dostal len nedávno, avšak ekonómovia a environmentalisti sa touto problematikou zaoberali už dávno predtým. Už v roku 1989

---

³⁰ NOSKOVIČ J. a kol. *Ochrana a tvorba životného prostredia*. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. 2012. 414 s. ISBN 978-80-552-0873-2.

³¹ ROMANČÍKOVÁ E. *EKONÓMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, spol. s.r.o. člen skupiny Wolters Kluwer. 2011. 224 s. ISBN 978-80-8078-426-3.

³² ČERMÁK O. a kol. *Životné prostredie*. 1. vyd. Bratislava: Slovenská technická univerzita v Bratislave vo Vydavateľstve STU. 2008. 390 s. ISBN 978-80-227-2958-1.

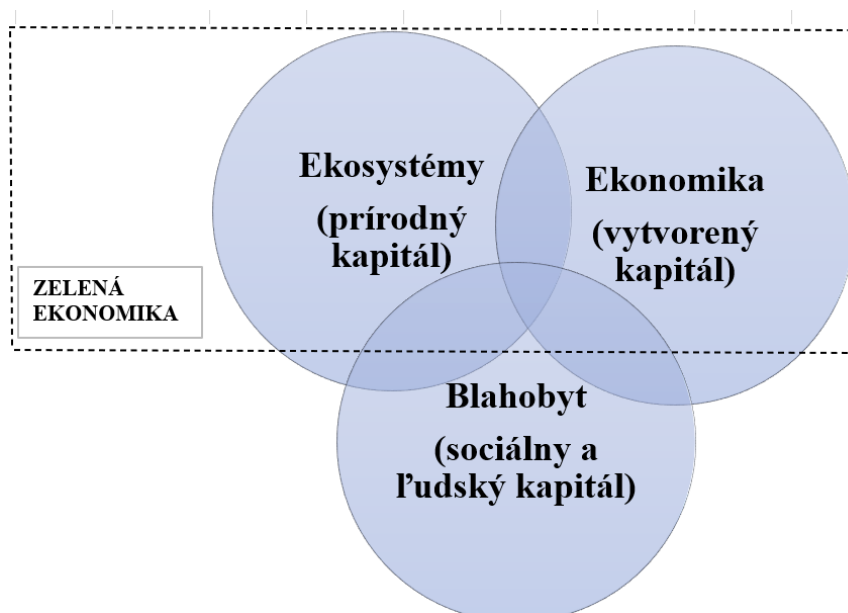
v správe Návrh Zelenej ekonomiky bol prvýkrát použitý pojem zelená ekonomika. O tri roky neskôr v roku 1992 v Rio de Janeiro sa prijali základné princípy zelenej ekonomiky na konferencii OSN o ŽP a rozvoji. Išlo najmä o princípy podporujúce využívanie ekonomických nástrojov pri plnení cieľov TUR a snahu o internalizáciu environmentálnych nákladov do ekonomiky. Rovnako sa snažili o redukciu neprimeranej výroby a spotreby.

Väčší rozmach pojmu zelená ekonomika bol, keď v roku 2008 UNEP začal Iniciatívu zelenej ekonomiky. Kedy sa ich hlavným cieľom stala myšlienka zaviesť politiku, ktorá bude viesť k ozeleneniu ekonomiky. Ich myšlienka a následne aj prvé kroky viedli k vyzvaniu vlády k alokovaniu prostriedkov do zelených sektorov.³³

Koncept Zelenej ekonomiky

Koncept zelenej ekonomiky sa skladá z 3 navzájom prepojených sfér. Tieto sféry sú nielen prepojené, ale navzájom sa aj ovplyvňujú.

Schéma č. 3: Koncept Zelenej ekonomiky v kontexte Trvalo udržateľného rozvoja

Zdroj: KANIANSKA, R. – JAĎUĎOVÁ, J. – MARKOVÁ, I. 2017. *ZELENÁ EKONOMIKA*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2017 (vlastné spracovanie).

Ako možno vidieť na schéme č.3 sféra ekosystému, ktorá zastupuje prírodný kapitál má za hlavný cieľ zabezpečiť životaschopnosť ekosystému. Na druhej strane sa ekonomická sféra

³³ KANIANSKA, R. – JAĎUĎOVÁ, J. – MARKOVÁ, I. *ZELENÁ EKONOMIKA*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2017. 183 s. ISBN 978-80-557-1258-1.

snaží o skvalitnenie efektivity zdrojov. Posledná zo spomínaných je sféra blahobytu, ktorá sa usiluje dosiahnuť sociálnu rovnosť a spravodlivo rozložiť zaťaženie.

Na zabezpečenie blahobytu a udržanie ľudského zdravia je potrebné mať dostatok potravinových, vodných a energetických zdrojov a surovín. Netreba však zabúdať aj na hospodársky rast a zamestnanosť, poskytované verejnými a súkromnými investíciami. Vďaka týmto investíciám sa znižujú uhlíkové emisie a znečisťovanie ŽP. Tiež podporujú efektívne využívanie zdrojov a poskytujú subvenciu služieb v oblasti ekosystému.

EURÓPA 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu

Európa 2020 patrí k jednému z hlavných strategických dokumentov EÚ. V tomto dokumente sa jasne stanovili 3 dôležité priority : inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Podstata inteligentného rastu spočíva vo vytvorení hospodárstva vytvoreného na znalostiach a inováciách. Cieľom udržateľného rastu je subvencia ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré budú používať svoje zdroje efektívnejšie. A pomocou inkluzívneho rastu napomáhať hospodárstvu s vysokou mierou zamestnanosti vďaka, ktorej sa zaistí územná a sociálna súdržnosť.

Európska komisia prišla s návrhom tzv. 7 hlavných iniciatív, ktoré pomôžu zvýšiť pokrok už spomínaných priorít. Medzi tieto iniciatívy patrí inovácia v Únii, mládež v pohybe, digitálny program pre Európu, Európa využívajúca zdroje, priemyselná politika vo veku globalizácie, program pre nové zručnosti a pracovné miesta a Európska platforma na boj proti chudobe. Prostredníctvom inovácii v Únii sa za pomoci financovania výskumu a inovácii zabezpečuje, aby inovatívne myšlienky smerovali ku vzniku produktov a služieb. Vďaka nim sa zabezpečuje rast a pracovné miesta. Pomocou programu mládež v pohybe dochádza ku skvalitneniu vzdelávacieho systému. Ten prispieva k lepším výsledkom a umožňuje jednoduchší vstup na trh práce mladým ľuďom. Ďalším významným programom je digitálny program pre Európu, ktorého podstata spočíva v zavedení jednotného digitálneho trhu pre domácnosti a firmy. Ten umožní zrýchliť zavedenie vysokorýchlostného internetu a využívanie mnoho ďalších výhod. K ďalšej iniciatíve patrí efektívne využívanie zdrojov v Európe, čo prispieva k nízkouhlíkovému hospodárstvu a nárastu využívania energie z obnoviteľných zdrojov. Európska komisia sa tiež usiluje o modernizáciu trhu práce a rozvoja zručností ľudí na tomto trhu. Okrem toho sa snaží zabezpečiť lepšiu koexistenciu ponuky a dopytu na tomto trhu. Poslednou zo spomínaných iniciatív je zaobstaranie rovnakých podmienok pre všetkých ľudí. Konkrétne ich cieľom je zabezpečiť, aby všetci mali možnosť dostať sa k výhodám plynúcim

z rastu a zamestnanosti. Tiež sa snaží zabezpečiť pre chudobných ľudí dôstojný život a možnosť zúčastňovať sa na živote v spoločnosti.³⁴

2.2.2 Parížska dohoda

Parížska dohoda, ktorá sa dostala do platnosti 4. novembra 2016 reprezentuje tzv. akčný plán na obmedzenie globálneho otepľovania. EÚ spolu so svojimi členskými štátmi si je vedomá zmeny klímy. Túto zmenu považuje za globálny problém, ktorý je treba neodkladne riešiť a k tomu je potrebná spolupráca krajín na celom svete. Preto túto dohodu podpísala EÚ a všetky členské štáty, ktoré sú odhodlané splniť jej ciele. Týmto podpisom sa zaviazali, že navedú EÚ k ceste ku klimaticky neutrálnej ekonomike.

Ako dlhodobý cieľ sa vlády dohodli, že stabilizujú nárast priemernej globálnej teploty pod 2°C. Avšak tieto krajiny mysleli aj na to, že pri plnení cieľov netreba zabúdať na dodržiavanie spravodlivosti a princíp spoločenskej zodpovednosti so zreteľom na individuálne schopnosti pri tejto realizácii. Na splnenie tohto cieľa sa krajiny snažia, v čo najkratšom čase dosiahnuť znížovanie emisií skleníkových plynov v celej ekonomike. Rozvojové krajiny, ktoré majú zhoršené podmienky sa budú usilovať o zníženie alebo obmedzenie emisií. Vlády sa dohodli, že svoje akčné plány budú oznamovať každých 5 rokov, pričom pri každom z týchto plánov si stanovujú vyššie ciele. Dôležité je spomenúť princíp solidarity – vďaka, ktorému sa poskytujú finančné prostriedky pre oblasť klímy, ktoré im majú dopomôcť k zníženiu emisií. Tieto prostriedky sa poskytujú najmä zraniteľným krajinám.³⁵

2.2.3 Trvalo udržateľný rozvoj

„Trvalo udržateľný rozvoj (ďalej len „TUR“) je cielený, dlhodobý, komplexný a synergický proces, ktorý ovplyvňuje podmienky a všetky aspekty života (kultúrne, sociálne, ekonomické, environmentálne a inštitucionálne), na všetkých úrovniach (lokálnej, regionálnej, globálnej).³⁶

V sedemdesiatych rokoch sa začalo diskutovať o TUR v súvislosti s otázkami, čo z nekontrolovateľným rastom populácie, spotreby a znečistenia životného prostredia. Mnohí odborníci sa spojili a začali s vypracovaním definícií, stratégií a zákonov. Na Slovensku to bol zákon SNR č. 17/1992 Z.z.. Tento zákon definuje TUR ako „rozvoj, ktorý súčasným i budúcim

---

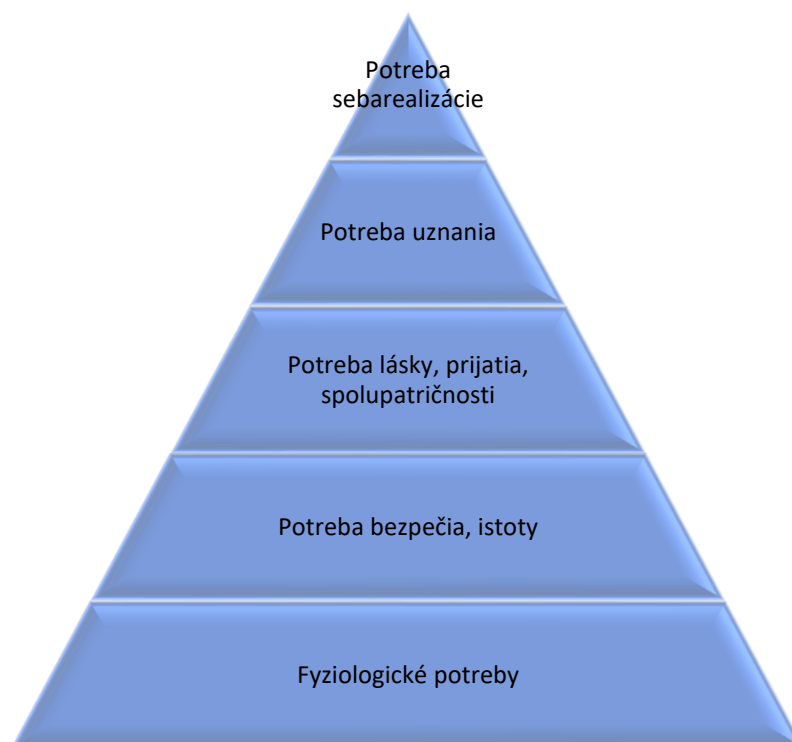
³⁴ KANIAŇSKA, R. – JAĎUĎOVÁ, J. – MARKOVÁ, I. *ZELENÁ EKONOMIKA*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2017. 183 s. ISBN 978-80-557-1258-1.

³⁵ Ministerstvo Životného prostredia. *PARIŽSKA DOHODA*. 2024. 16 s. Dostupné na: [paris-agreement_sk_final.pdf](#) (minzp.sk).

³⁶ KANIAŇSKA, R. – JAĎUĎOVÁ, J. – MARKOVÁ, I. *ZELENÁ EKONOMIKA*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2017. 183 s. ISBN 978-80-557-1258-1.

generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich životné potreby.“³⁷ Niektorí autori z radov ochrancov prírody tvrdia, že tento zákon má aj svoje nedokonalosti. Títo autori sa zameriavali a stále zameriavajú na zachovanie prírodných ekosystémov, renováciu kultúrnych pamiatok a na výchovné akcie občanov, predovšetkým mladšej generácie. Tu sa naskytá úvaha, či sa nezabudlo na človeka a uspokojovanie jeho potrieb a najmä na prežitie ľudskej komunity. Dôležité je si uvedomiť, či sa orientujeme len na tú skupinu ľudí, ktorí majú sotva čo jesť a piť alebo sa naopak sústreďujeme len na tých ľudí, ktorí už nevedia, čo si kúpiť z prepychových vecí a na živote druhých im nezáleží.

Schéma č. 4 : Pyramída ľudských potrieb podľa Maslowa (1954)

Zdroj: HRAŠKO J. a kol. Vedecké práce výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy: *TRVALO UDRŽATELNÝ ROZVOJ – ILÚZIE A REALIT*. Bratislava: NPPC –VÚPOP (vlastné spracovanie).

Schéma znázorňuje pyramídu ľudských potrieb od amerického sociológa A. H. Maslowa. Pyramída reprezentuje potreby ľudí od osobnej, na ktorej je závislý každý človek až po túžbu človeka po seberealizácii. Ani jedna živá bytosť neprežije bez jedla, vody a bezpečného úkrytu. Dôležité je si uvedomiť, že potraviny sa dajú získať, len z mora alebo pestovaním základných plodín v pôde. Faktom, ktorý si treba uvedomiť ostáva, že more

³⁷ SLOV-LEX. 2024. 17/1992 Z. z. (ZÁKON z 5. decembra 1991 o životnom prostredí). Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/20220101>.

sa znečisťuje a výlov je v dôsledku toho obmedzený. Jediným hlavným producentom potravín nám teda zostáva poľnohospodárska výroba.³⁸

Obrázok č. 1 : Ciele trvalo udržateľného rozvoja.

Zdroj: Globálne vzdelávanie.sk. 2019. *Ciele udržateľného rozvoja*. Dostupné na: Ciele udržateľného rozvoja – Globálne vzdelávanie (globalnevdzdelavanie.sk).

Ciele trvalo udržateľného rozvoja (TUR)

Agendu TUR schválil summit OSN 25. septembra 2015 v New Yorku v dokumente *Premena nášho sveta: Agenda pre udržateľný rozvoj 2030*, ktorého súčasťou sú aj nasledujúce ciele :

Odstrániť chudobu

Prvou prioritou zo spomínaných cieľov je eliminovať minimálne o polovicu podiel mužov, žien a detí, ktorí žijú v chudobe. Postarať sa o to, aby všetci ľudia, predovšetkým chudobní a zraniteľní, mali rovnaké práva na hospodárske a prírodné zdroje, majetok a kontrolu nad svojimi finančnými aktivitami.

Skoncovať s hladom a zabezpečiť potravinovú bezpečnosť

Hlavným cieľom je odstrániť všetky formy podvýživy a zamerať svoju pozornosť na kvalitné a výživné potraviny pre dospievajúce dievčatá, tehotné ženy a starších obyvateľov.

³⁸ HRAŠKO J. a kol. Vedecké práce výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy: *TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ – ILÚZIE A REALIT*. Bratislava: NPPC –VÚPOP, 2014. 76 – 85 s. ISBN 978-80-8163-007-1.

Zaviesť v krajine také postupy, ktoré zvýšia produktivitu a výrobu. A zároveň sa zachová správne fungovanie ekosystémov.³⁹

Zaistiť zdravý život a zvyšovať blahobyt pre všetkých v každom veku

Hlavnou prioritou je znížiť úmrtnosť matiek nedosahujúcich ani sedemdesiat rokov a vyriešiť problém s úmrtím novorodencov a detí najmä do 5 rokov, ktorým sa dá predísť. Vynájsť liek proti tuberkulóze, malárii, chorobám prenášaným vodou a rôznym prenosným chorobám. Zaviesť také opatrenia, ktoré by znížili úmrtia a zranenia spôsobené dopravnými nehodami.

Zabezpečiť kvalitné, inkluzívne a spravodlivé vzdelávanie a podporovať príležitosti celoživotného vzdelávania

Zaviesť podmienky a možnosti bezplatného, spravodlivého, kvalitného primárneho a sekundárneho vzdelávania pre dievčatá a chlapcov. Zatraktívniť možnosť vzdelávania v technickom odbore nielen pre mužov ale aj pre ženy. Tým zvýšiť technické a odborné zručnosti mladých ľudí.⁴⁰

Doceliť rodovú rovnosť a zvýšiť postavenie všetkých žien a detí

Odstrániť všetky formy diskriminácie žien a dievčat na celom svete. Zároveň eliminovať všetky formy násilia voči ženám a dievčatám, tak vo verejnej ako aj súkromnej oblasti. Zlikvidovať škodlivé praktiky vrátane detského, včasného a núteného manželstva. Zabezpečiť rovnaké príležitosti na vedúce postavenie na všetkých úrovniach rozhodovania v politickom, hospodárskom a verejnom živote pre ženy. Rovnako aj zabezpečiť rovnaké práva a prístup k vlastníctvu a kontrole pôdy, finančným službám, dedičstvu a prírodným zdrojom v súlade s právnymi predpismi.

Dosiahnuť prístup, dostupnosť a udržateľné hospodárenie s vodou a sanitáciou pre všetkých

Zabezpečiť univerzálny a férový prístup k bezpečnej a cenovo dostupnej pitnej vode pre každého človeka. Rovnako, tak zabezpečiť prístup k primeranej a spravodlivej sanitácii a hygiene pre všetkých. Zlepšiť kvalitu vody zredukovaním znečistenia, odstránením skládkovania a uvoľňovania nebezpečných chemikálií a materiálov. Hlavne ale podstatne znížiť počet ľudí trpiacich nedostatkom vody.⁴¹

---

³⁹ Ministerstvo Životného prostredia. 2015. *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj*. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final.pdf>.

⁴⁰ Globálne vzdelávanie.sk. 2019. *Ciele udržateľného rozvoja*. Dostupné na: <https://globalnevzdelavanie.sk/ciele-udrzatelneho-rozvoja/>.

⁴¹ Ministerstvo Životného prostredia. 2015. *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj*. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final.pdf>.

Dosiahnuť prístup k cenovo dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých

Zabezpečiť všestranný prístup k cenovo dostupným, spoľahlivým a moderným energetickým službám. Rozšíriť podiel obnoviteľnej energie v globálnom energetickom mixe a podieľať sa na medzinárodnej spolupráci s cieľom zjednotiť obnoviteľné energie.

Podporovať trvalý a udržateľný hospodársky rast, produktívnu zamestnanosť a serióznu prácu pre každého človeka

Pomocou diverzifikácie a technologickej inovácie zvýšiť úroveň hospodárskej produktivity. Zredukovať počet nezamestnaných mladých ľudí a doceliť plnú zamestnanosť. Predovšetkým implementovať na trh práce ľudí so zdravotným postihnutím a poskytnúť im rovnaké platové podmienky. Rovnako zaviesť také opatrenia, ktoré eliminujú moderné otroctvo a obchodovanie s ľuďmi. Odstrániť detskú prácu a s tým súvisiaci nábor detských vojakov.⁴²

Budovanie odolnej infraštruktúry, podpora industrializácie a inovácií

Využívanie eurofondov a iných finančných prostriedkov na rozvoj kvalitnej, spoľahlivej a udržateľnej infraštruktúry nielen regionálnej, ale aj cezhraničnej, ktorá zvýši hospodársky rozvoj a blahobyt všetkých bez rozdielu. Zvýšiť zamestnanosť v priemyselnom odvetví predovšetkým v najmenej rozvinutých krajinách. Sústrediť pozornosť aj na zvýšenie výskumu v oblasti vedy a tiež znásobiť počet pracovníkov v tejto sfére.

Znížiť nerovnosť v rámci krajín a medzi nimi

Bez ohľadu na vek, rasu, zdravotné postihnutie, pohlavie, náboženstvo zvýšiť sociálne, ekonomické a politické začlenenie občanov do spoločností. Sústrediť väčšiu pozornosť na elimináciu diskriminačných zákonov, politík a praktík. Zredukovať transakčné náklady na remitenciu migrantov.

Premeniť mestá a ľudské obydlia na inkluzívne, bezpečné a udržateľné

Zaobstarat' prístup pre každého človeka k primeranému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu a doprave. Znížiť nebezpečenstvo na cestách a posilniť verejnú dopravu s dôrazom na potreby tých, ktorí sú v núdzi (osoby so zdravotným znevýhodnením a staršie osoby. Podnietiť ľudí k ochrane a správne mu zaobchádzaniu k prírodnému a svetovému dedičstvu a venovať osobitnú pozornosť kvalite ovzdušia a zaobchádzaniu s komunálnym odpadom.

---

⁴² Globálne vzdelávanie.sk. 2019. *Ciele udržateľného rozvoja*. Dostupné na: <https://globalnevzdelavanie.sk/ciele-udrzatelneho-rozvoja/>.

Zabezpečiť trvalo udržateľnú spotrebu

Pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu zaviesť 10- ročný rámec a zefektívniť využívanie prírodných zdrojov. Tiež zredukovať celosvetový odpad z potravín na občana rovnako na maloobchodnej ako aj spotrebiteľskej úrovni. Pomáhať rozvojovým krajinám pri upevňovaní ich vedeckých a technologických kapacít k smerovaniu k udržateľným modelom spotreby a výroby.

Schváliť naliehavé opatrenia v boji proti klimatickým zmenám a ich dôsledkom

Skvalitniť vzdelávanie a zvýšiť povedomie o aktuálnej situácii ohľadom klimatických zmien ako napríklad globálne otepľovanie a tiež znížiť dopady a včas varovať pred rizikami.

Zachovať a trvalo využívať oceány a moria

Hlavným cieľom tohto bodu je významne zredukovať znečistenie morí ale aj množstvo odpadu na pevnine. Skončiť s nadmerným, nenahláseným a nezákonným rybolovom.

Chrániť, obnovovať a podporovať využívanie suchozemských ekosystémov, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť stratu biodiverzity

Zamerať pozornosť na obnovu a ochranu suchozemských a vnútrozemských sladkovodných ekosystémov, predovšetkým lesov, mokradí a hôr/pohorí. Stopnúť odlesňovanie, obnoviť degradované lesy a podnietiť záujem o zalesňovanie. Riešiť a zastaviť problém so stratou biodiverzity a skončiť s pytlíctvom a nezákonným obchodovaním s chránenými druhmi flóry a fauny.

Podporovať mierovú inkluzívnu spoločnosť, poskytnúť prístup k spravodlivosti pre každého a budovať efektívne a transparentné inštitúcie

Odstrániť násilie s tým súvisiace nevyžiadané úmrtia. Zamedziť obchodovanie s deťmi a ukončiť všetky formy násilia páchaného na deťoch vrátane mučenia detí. Odstrániť korupciu a úplatkárstvo vo všetkých ich formách.

Zvýšiť prostriedky implementácie a revitalizácie globálneho partnerstva pre TUR

Posledným zo spomínaných cieľov je pomocou medzinárodnej subvencie rozvojovým krajinám zlepšiť metódy vyberania dane. Tiež poskytnúť pomoc rozvojovým krajinám pri zvládaní a financovaní dlhov, vrátane riešenia pomoci vysoko zadlženým krajinám.⁴³

---

⁴³ Ministerstvo Životného prostredia. 2015. *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj*. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final.pdf>.

3 Cieľ práce

V diplomovej práci sa sústreďujeme na analyzovanie rozpočtového hospodárenia štátnych účelových fondov v sledovanom období. Za majoritný cieľ práce sme si určili posúdiť hospodárenie Environmentálneho fondu, Štátneho fondu rozvoja bývania a Národného jadrového fondu. K tomu, aby sme správne dosiahli splnenie hlavného cieľa sme si stanovili aj parciálne ciele.

Pri čiastkových cieľoch sme vychádzali z osnovy práce. Tú sme si zhotovili na systematickú prácu nielen s dátami, ale aj ako získané údaje využiť, čo najefektívnejšie. Ako prvý parciálny cieľ sme si stanovili načrtnúť základné teoretické poznatky, ktoré sú nevyhnutné pre pochopenie danej problematiky. Začali sme s charakterizovaním verejného sektora, kde sme si priblížili rozpočtové a mimorozpočtové hospodárenie. Detailnejšie sme svoju pozornosť upriamili na mimorozpočtové hospodárenie. Kde sme sa venovali konkrétnejšie štátnym účelovým fondom. Následne sme charakterizovali ŽP, až sme si na záver tejto časti priblížili Zelenú dohodu, Parížsku dohodu a TUR s jeho cieľmi.

Druhým parciálnym cieľom a zároveň najdôležitejším k dosiahnutiu hlavného cieľa je pomocou analýzy posúdiť efektívnosť hospodárenia vybraných štátnych účelových fondov v určitom časovom horizonte. Splnenie vybraného cieľa sa snažíme dosiahnuť pozorovaním vývoja príjmov, výdavkov a celkového hospodárenia týchto fondov v rokoch 2012 až 2022. Pri analyzovaní sme svoju pozornosť sústredili predovšetkým na výkyvy jednotlivých premenných v sledovaných rokoch. Pozorovali sme nielen dosiahnuté príjmy, výdavky a celkové hospodárenie fondov, ale skúmali a porovnávali sme aj dosiahnuté údaje s prognózovanými. V rámci príjmov sme si v každom fonde poukázali, aké majú príjmy a ktoré príjmy sú navyše zastúpené v jednotlivých fondov. Na výdavkovej strane sme poukázali, do akých oblastí fond smeruje najviac finančných prostriedkov.

4 Metodika práce a metódy skúmania

Analýza a zhotovenie diplomovej práce je zložitý proces. Na pochopenie danej problematiky sme si našťudovali rôzne materiály nielen od slovenských, ale aj zahraničných autorov. Pri písaní sme nečerpali informácie, len z knižných zdrojov, ale použili sme aj zákony a štatistické údaje. Pri našťudovaní a zbere informácii sme si ich roztriedili podľa dôležitosti a adekvátnosti. Metódy výskumu, ktoré sme v danej práci použili korešpondujú s majoritným cieľom ako aj s parciálnymi cieľmi. V analytickej časti sa budeme opierať predovšetkým o údaje zo štatistického úradu a výročných správ jednotlivých fondov.

Štruktúru práce sme rozdelili do niekoľkých skupín na základe stanoveného obsahu a logickej následnosti, pri ktorej bol použitý systémový prístup. Pri zhotovovaní odborného výskumu boli použité premyslené empirické a teoretické metódy.

Pri písaní teoretickej časti práce sme použili metódu pozorovania ako primárnu empirickú metódu, vďaka ktorej sme získali potrebné informácie k priblíženiu základných teoretických poznatkov o danej téme. Okrem tejto metódy sme využili aj kvantitatívny výskum, ktorý sa stal základom nášho merania. Okrem toho sme pri práci používali aj teoretické metódy. Induktívno-deduktívna metóda nám uľahčila prácu pri klasifikovaní podstatných teoretických informácií, keď sme sa z množstva všeobecných informácii dostali až ku konkrétnym údajom. Ďalej nám pomohla metóda analýzy na preskúmanie vzájomných vzťahov v práci ako celku. Metóda komparácie nám naopak poskytla možnosť porovnať výsledky práce.

Po dokončení väčšiny diplomovej práce sme si dohľadali potrebné informácie, ktoré nám absentovali. Po vypracovaní teoretickej a analytickej časti sme svoju pozornosť venovali úvodu, abstraktu, tak v slovenskom ako aj v anglickom jazyku, sformulovali sme záver a vyhotovili zoznam použitej bibliografie.

5 Výsledky práce

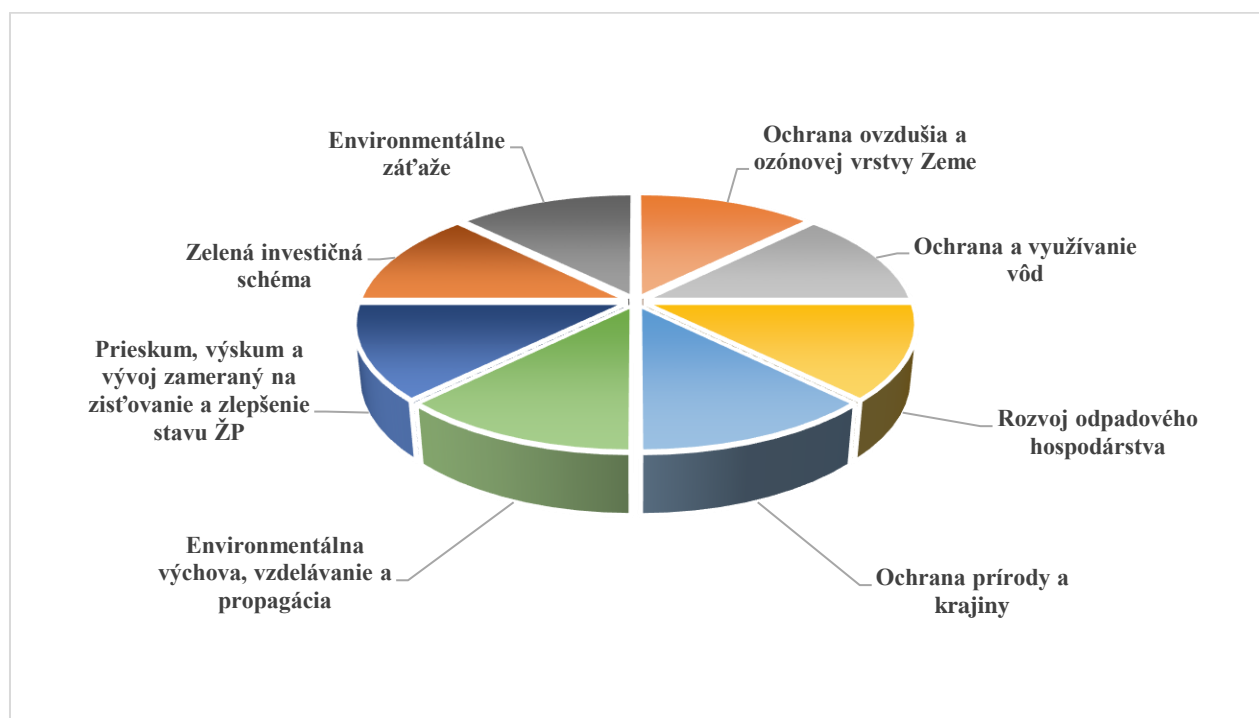
V tejto časti práce sa budeme venovať hospodáreniu vybraným štátnym účelovým fondom na Slovensku. Bližšie si priblížime príjmovú a výdavkovú stránku Environmentálneho fondu, Štátneho fondu rozvoja bývania a Národného jadrového fondu. A na záver každej podkapitoly analytickej časti sa spolu pozrieme na hospodárenie týchto fondov.

5.1 Analýza Environmentálneho fondu

Ako sme si už v teoretickej časti spomenuli patrí k štátnym účelovým fondom. Jeho rozpočet schvaľuje vláda a je súčasťou rozpočtu verejnej správy. Dôležité je si spomenúť, aké dôležité miesto a postavenie má EF na Slovensku.

Vďaka EF sa poskytuje pomoc vo forme dotácií alebo úverov, poprípade jej kombinácia v závislosti od typu projektu. Pomoc sa poskytuje predovšetkým projektom zameraným na podporu vzdelávania, výchovy a propagácie v oblasti environmentalistiky. Financujú sa prieskumy, výskumy a vývoj nízko uhlíkových technológií a rovnako aj riešenia, vďaka ktorým sa odstránia environmentálne záťaž. Podporované sú aj projekty sústredujúce sa na redukovanie a elimináciu emisií skleníkových plynov. Tiež inštalácia zariadení, ktoré pri príprave tepla, teplej úžitkovej vody a rovnako, tak aj pri chladení zužitkujú biomasu. A v neposlednom rade sa pomoc poskytuje pri inštalácii solárnych konektorov.

Schéma č. 5 : Formy dotácií a úverov poskytujúcich prostredníctvom EF.

Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu (vlastné spracovanie).

Oblasť ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme sa prostredníctvom finančnej podpory snaží zlepšiť kvalitu ovzdušia zredukovaním látok znečisťujúcich ŽP. Dotované sú predovšetkým projekty, ktoré sa zameriavajú na zníženie emisií. Tiež projekty využívajúce veternú, slnečnú a vodnú energiu alebo znižujú prašnosť. Vďaka nim sa dosahuje zníženie emisných limitov. Ďalšou zo spomínaných oblastí je ochrana a využívanie vôd. Subvencia je v tomto prípade poskytnutá projektom zameraným na čistenie odpadových vôd a verejnej kanalizácie a protipovodňovej ochrane. Dôležité je pozornosť upriamiť aj na rozvoj odpadového hospodárstva. V rámci tejto oblasti sú podporované projekty sústreďujúce sa na separáciu a rozklad biologicky rozložiteľného odpadu. Tiež aktivity smerujúce k nárastu separovania v obciach a s tým súvisiaca výstavba zberných dvorov. Významná oblasť, ktorá nejde opomenúť je ochrana prírody a krajiny. Jej hlavným cieľom je ochrana živých organizmov. Pre pochopenie a uvedomenie si, aká dôležitá je ochrana ŽP je adekvátna informovanosť a edukácia v tejto problematike. Čoraz viac sa do povedomia ľudí dostáva dôležitosť ochrany ŽP, jeho znečisťovanie a poškodzovanie a to prostredníctvom vzdelávania v oblasti environmentalistiky. Rôzne firmy, organizácie, ale aj združenia využívajú dobrovoľníctvo na propagáciu a osvetu poukazujúc na dôležitosť ochrany našej planéty. Subvencia sa v tejto oblasti poskytuje na realizáciu mestských, regionálnych, krajských a medzinárodných environmentálnych vzdelávacích činností neziskového charakteru. Ďalšou z podporovaných oblastí je prieskum, vývoj a výskyt sústreďujúci sa na zlepšenie stavu ŽP. Podporujú sa tu najmä projekty, ktoré zisťujú stav kvality vody a stav rádioaktivity ŽP v súlade so stanoviskami sekcie environmentálneho hodnotenia a riadenia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. Prostredníctvom zelenej investičnej schémy sa financujú ciele na zníženie emisií skleníkových plynov pomocou zdrojov získaných z výnosov z predaja nevyužitých jednotiek Kjótskeho protokolu. Netreba však zabúdať aj na vonkajšie vplyvy na ŽP, ktoré ho zaťažujú a svoju pozornosť upriamiť na elimináciu environmentálnej záťaže.⁴⁴

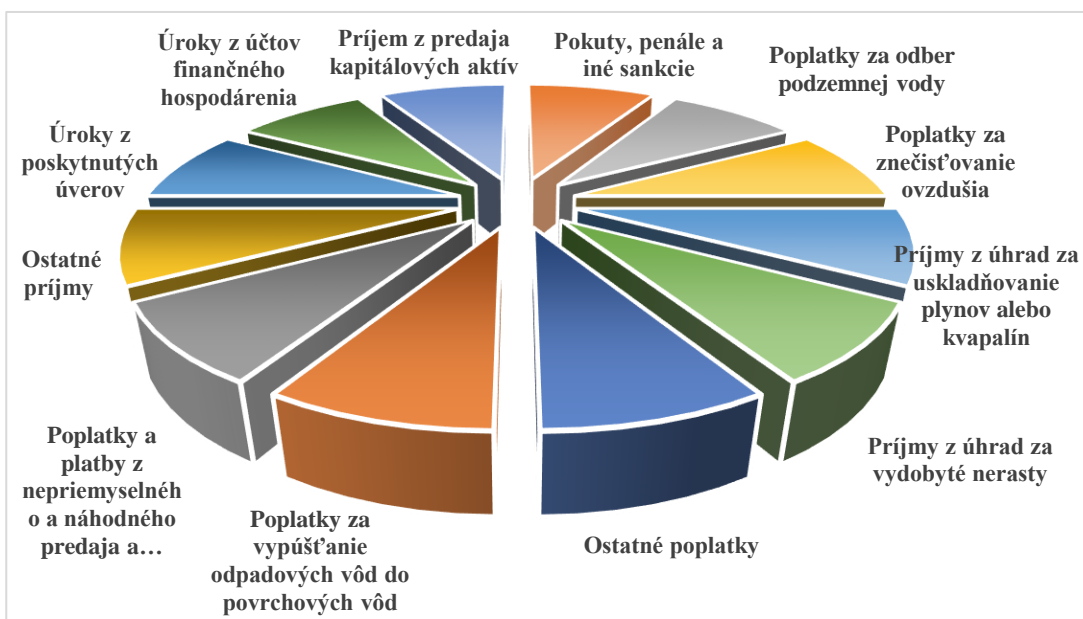
5.1.1 Analýza príjmov Environmentálneho fondu

Neoddeliteľnú súčasť rozpočtu EF tvoria jeho príjmy. Na schéme nižšie môžeme vidieť rozdelenie príjmov na základe ekonomickej klasifikácie:

---

⁴⁴ Envirofond.sk. 2013. *Špecifikácia činností podpory formou dotácie pre rok 2013*. Dostupné na: https://envirofond.sk/wp-content/uploads/2022/06/Specifikacia_dotacie_2013.pdf.

Schéma č. 6 : Ekonomická klasifikácia príjmov.

Zdroj: SLOV-LEX. 2024. 2004/2004 Z. z. (ZÁKON z 21. októbra 2004 o Environmentálnom fonde a zmene a doplnení niektorých zákonov). Dostupné na: 587/2004 Z.z. - Zákon o Environmentálnom fonde a o ... - SLOV-LEX (vlastné spracovanie).

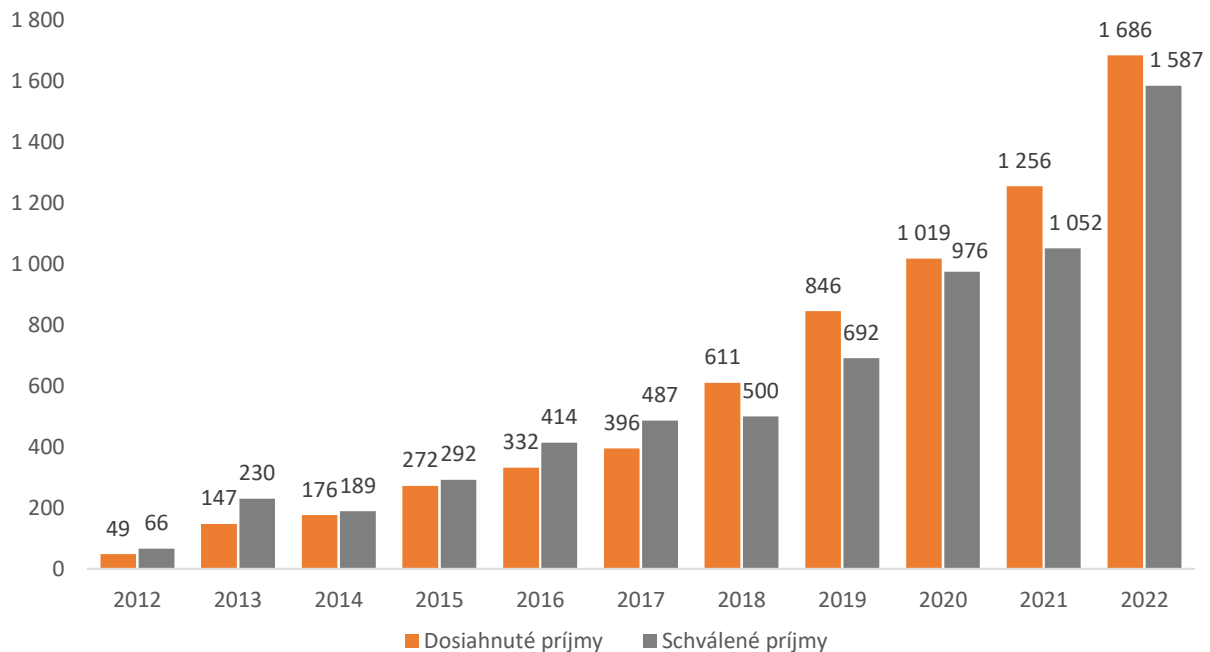
Okrem vyššie spomínanej ekonomickej klasifikácie medzi zdroje príjmov podľa zákona o EF zaraďujeme:

- úhrady za zaevidovanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb, ktoré budú schopné zhodnotiť vplyv činností na ŽP,
- výnosy, ktoré plynú z verejných zbierok,
- nenávratné dotácie,
- dary a príspevky od tuzemských a cudzozemských FO a PO,
- splátky plynúce z úrokov z úverov, ktoré boli poskytnuté z fondu,
- disponibilné prostriedky prevedené z Recyklačného fondu v likvidácii.⁴⁵

V nasledujúcom grafe č. 1 si ukážeme vývoj príjmov EF od roku 2012 až do roku 2022. Bližšie si priblížime, aký bol schválený rozpočet a ako sa ho fondu podarilo splniť. V akých konkrétnych príjmoch nastala volatilita a aký bol dôvod.

⁴⁵ SLOV-LEX. 2024. 2004/2004 Z. z. (ZÁKON z 21. októbra 2004 o Environmentálnom fonde a zmene a doplnení niektorých zákonov). Dostupné na: 587/2004 Z.z. - Zákon o Environmentálnom fonde a o ... - SLOV-LEX.

Graf č. 1 : Analýza príjmov Environmentálneho fondu

Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu (vlastné spracovanie).

Na grafe č. 1 môžeme vidieť príjmy EF na základe schváleného rozpočtu, ale aj skutočne dosiahnuté príjmy. V prvých 6 rokoch možno pozorovať, že plánované príjmy boli vyššie ako skutočné. V roku 2012 EF dosiahol príjmy takmer 49 mil. EUR, pričom rozpočet sa mu podarilo splniť na 74,24%. Najviac zoskupené tam boli ďalšie administratívne poplatky, ktoré splnili rozpočet na viac ako 90%. V rámci týchto poplatkov nejde nespomenúť hlavne poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd, ktoré v porovnaní s minulými rokmi klesli. Tento pokles bol spôsobený znížením množstva vypúšťaného znečistenia vďaka prijatým opatreniam. Boli to napríklad opatrenia environmentálnej záťaže, zníženia prašnosti či opatrenia na vodnom toku a aj mimo neho. Do rozpočtu prispeli aj poplatky za odber podzemnej vody a poplatky za znečisťovanie ovzdušia. Významne do rozpočtu prispeli úhrady za prieskumné územie v sume 1 127 400,33 EUR vďaka rozšíreniu plochy prieskumných území. Najväčšia diferenciacia medzi skutočnými a schválenými príjmami bola v roku 2013. Tento úbytok bol spôsobený poklesom príjmov z predaja kapitálových aktív, konkrétne emisných kvót. Rovnako ako to bolo v roku 2012 aj v nasledujúcom roku najväčší podiel plynul z ďalších administratívnych poplatkov. V týchto dvoch rokoch zo ŠR neboli poskytnuté žiadne finančné prostriedky. To sa zmenilo s blížiacim sa rokom 2014, kedy zo ŠR boli poskytnuté prostriedky na financovanie aktivít súvisiacich s dosahovaním cieľov štátnej environmentálnej

politiky. V roku 2014 okrem príspevkov zo ŠR boli fondu poskytnuté aj dotácie na zvyšovanie energetickej účinnosti existujúcich verejných budov vrátane zatepľovania. Tieto prostriedky sa v danom roku nečerpali a tým sa zvýšil príjem EF v roku 2015. Avšak ani táto skutočnosť sa neodrkadila v naplnení rozpočtu a tak EF splnil rozpočet z hľadiska príjmov na 93%. Trend znižovania príjmov z poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd pokračoval aj v tomto roku. Výrazný pokles príjmov fond zaznamenal pri úrokoch z poskytnutých úverov a pôžičiek. Ten bol spôsobený pretrvávajúcimi nízkymi referenčnými sadzbami Európskej centrálnej banky a nízkymi úrokovými sadzbami na medzibankovom trhu. V rokoch 2016 a 2017 významne prispeli do rozpočtu ostatné administratívne poplatky, kde výrazný nárast nastal predovšetkým vďaka poplatkom za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Avšak ani pri tomto type príjmu nebol splnený predpokladaný príjem.

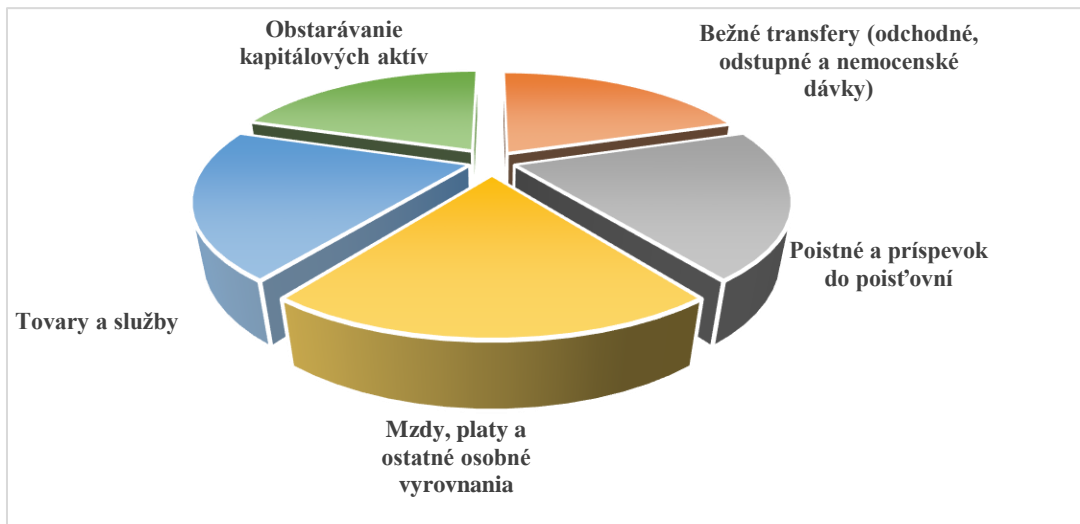
Od roku 2018 sa situácia obrátila a reálne príjmy sú vyššie ako rozpočtované. V tomto roku výrazne k tejto situácii dopomohli pokuty, penále a iné sankcie. Pri týchto príjmoch si dotknuté osoby najviac uvedomujú chyby pri svojich aktivitách. To možno považovať za určité postrčenie zo strany štátu. Tieto opatrenia smerujú k zlepšeniu podmienok ochrany ŽP. Najvýraznejší progres nastal práve v príjme z predaja kapitálových aktív. Tomu sa podarilo splniť a dokonca prekonať očakávania, keď v danom roku dosiahol príjem 229 692 892 EUR a splnil teda rozpočet na 197%. Jedným z dôvodov tohto nárastu bola reforma Európskeho systému obchodovania s emisiami. Tá prispela k prudkému nárastu cien na burze. Spomínaná reforma mala vplyv aj v roku 2019, kedy príjmy splnili rozpočet na 122%. To vďaka poplatkom za obchodovanie s emisnými kvótami a pokutám, penálom a iným sankciám. V roku 2021 príjmy z obchodovania s emisnými kvótami dosiahli sumu 275 888 555 mil. EUR. Ústredným orgánom vo veciach obchodovania s kvótami je Ministerstvo životného prostredia SR. Ten zároveň spravuje ročne pridelené emisné kvóty a má oprávnenie s nimi obchodovať. Rastúca tendencia pokračovala aj v roku 2022, kedy sa príjmy z obchodovania s emisnými kvótami vyšplhali až na 342 521 410 mil. EUR.

5.1.2 Analýza výdavkov Environmentálneho fondu

Ako sme už spomínali rozpočet EF sa skladá nielen z príjmov, ale aj z výdavkov. Prostredníctvom nich sa podporujú edukačné projekty v oblasti environmentálnej politiky. Tiež sa poskytujú subvencie v oblasti výskumu a vývoja technológií šetrných k životnému prostrediu. Dôraz sa kladie aj na politiky zaoberajúce sa ochranou prírody. Vďaka financovaniu programov sa dosahujú dlhodobé pozitívne výsledky, nielen na životné prostredie, ale aj na miestne komunity a udržateľnosť ako takú. EF pri financovaní dodržiava zásady transparentnosti

a efektívnosti, vďaka čomu sa dosahujú maximálne prínosy nielen pre ŽP, ale aj pre spoločnosť. Dlhodobú udržateľnosť fond dosahuje pomocou kooperácie medzi vládami, organizáciami a jednotlivcami. Výdavky sa členia na bežné výdavky a kapitálové výdavky.

Schéma č. 7 : Členenie výdavkov podľa ekonomickej klasifikácie.

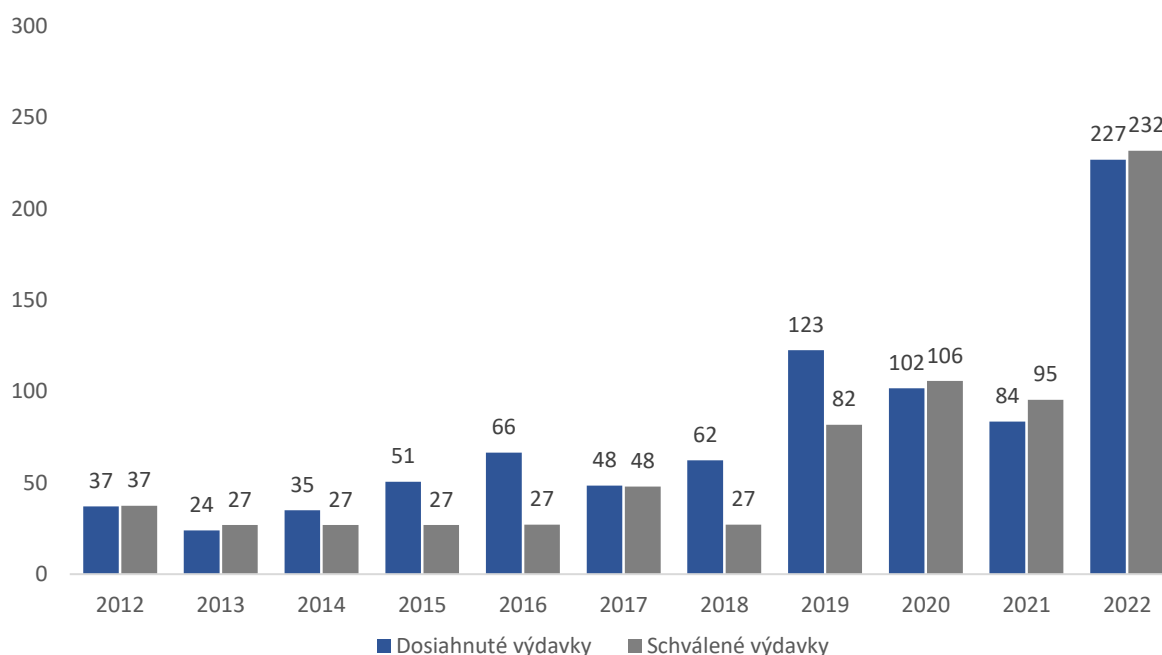
Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu. 2024 (vlastné spracovanie).

Bežné výdavky fondu zahrňujú podporu environmentálnych projektov v oblasti biodiverzity, sledujú kvalitu ovzdušia a vody a podporujú obnoviteľné zdroje energie. Tiež obsahujú náklady na prevádzku environmentálnych organizácií a agentúr, náklady na administratívu spätú s výkonom a monitorovaním projektov. A v neposlednom rade aj uhrádzanie grantov a dotácií pre obce a podnikateľov.

Kapitálové výdavky známe tiež pod pojmom investičné výdavky vznikli na financovanie projektov s dlhodobou životnosťou, ktoré svoju pozornosť sústreďujú na udržateľný rozvoj. Investície zahrňujú financovanie projektov infraštruktúry, obnovu existujúcich zariadení a subvenciu environmentálnych iniciatív. Konkrétne sa jedná o budovanie čistiarní odpadových vôd, zriadenie obnoviteľných zdrojov energie a obnovu ekosystémov.

Pre lepšie pochopenie hospodárenia s výdavkami EF sme si pripravili grafické znázornenie tejto časti. Nielen, že sa prostredníctvom grafu zameriame na skutočne vynaložené výdavky, ale pozrieme sa aj na ambície a plán schválených výdavkov v sledovanom období od roku 2012 až po rok 2022.

Graf č. 2 : Analýza výdavkov Environmentálneho fondu.

Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu. 2024 (vlastné spracovanie).

Na základe grafu môžeme posúdiť, že výdavky fondu boli v prvých rokoch nízke. Výraznejšie volatility nastali ako môžeme vidieť v roku 2015, 2016, 2019 a 2022. V roku 2012 výdavky v sledovanom období splnili rozpočtované na takmer 99%. V tomto roku boli výdavky použité na schválené dotácie a správu fondu. Významný výdavok predstavoval vrátenie príjmov minulých rokov. Predovšetkým vrátenie preplatkov zo zaplatených poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Tiež za odbery podzemných vôd za predchádzajúci rok. V roku 2014 nastala volatilita a výdavky sa zvýšili oproti plánovaným o takmer 8 mil. EUR. Tento nárast nastal z dôvodu prevodu finančných prostriedkov vo výške 5 810 000 EUR na zelený kooperačný účet EBRD. Podobne ako to bolo v roku 2012 aj v tomto roku značná časť výdavkov bola použitá na vrátenie príjmov minulých rokov Slovenskému vodohospodárskemu podniku.

Dôvodom nadmerného prečerpania bežných výdavkoch v roku 2015 bolo poskytnutie podpory vo forme dotácie. Dotácia vo výške 9 999 243 EUR bola z príjmu peňažných prostriedkov z Recyklačného fondu. Finančné prostriedky z nich získané boli určené na subvenciu činností zameraných na splnenie cieľov environmentálnej politiky na všetkých úrovniach v súlade s Programom odpadového hospodárstva SR. V roku 2016 bola diferencia medzi schválenými a skutočnými výdavkami spôsobená rovnako nadmerným čerpaním

bežných výdavkov z recyklačného fondu. Dotácia bola pridelená na úhradu nákladov z dôvodu sanácie miest s nezákonne umiestneným odpadom.

Situácia sa zmenila v roku 2017, kedy dosiahnuté výdavky sa priblížili predpokladaným a zhoda nastala na takmer 100%. K 31.12.2017 bolo čerpaných 48 445 983 EUR, z toho bežne výdavky boli v sume 20 526 184 Eur, ktoré predstavovali bežné transfery vo forme dotácií. Na druhej strane investičné výdavky boli použité vo výške 27 919 801 EUR ako kapitálové transfery vo forme dotácií. V tomto roku boli na správu fondu použité kapitálové aj bežné výdavky. Bežné výdavky boli použité na mzdy zamestnancov a poistné a príspevky do poisťovní. V roku 2018 výdavky smerovali príspevkovým organizáciám, rozpočtovej organizácii, obciam, ostatným subjektom verejnej správy, občianskym združeniam a nadáciám a to vo výške 14 149 651 EUR.

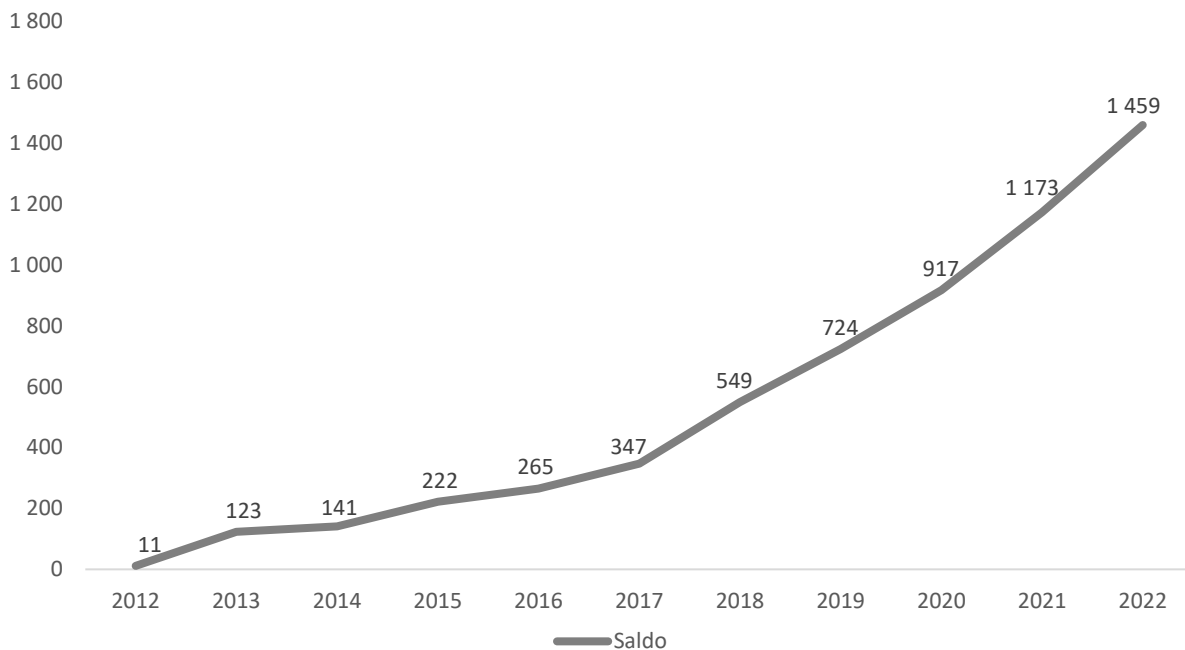
V roku 2019 nastal zvrät, kedy výdavky EF prudko vzrástli o takmer dvojnásobok v porovnaní s predošlým rokom. Prevýšili dokonca aj predpokladané rozpočtované výdavky. Tento prudký nárast bol spôsobený zvýšenou podporou EF na dosiahnutie nielen cieľov TUR, ale aj Dohody EUROPA 2030. Konkrétne podpora smerovala do projektov ochrany a využívania vôd, kde smerovalo vyše 48 mil. EUR. Taktiež veľké množstvo finančných prostriedkov išlo do ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy a do rozvoja odpadového hospodárstva. Nemalé zdroje viedli aj do ochrany pôdy a krajiny. Avšak všetky zdroje nesmerovali, len do investovania programov, ale významnú čiastku predstavovalo vrátenie príjmov minulých rokov. V roku 2021 nastal rapídny pokles výdavkov v porovnaní s predchádzajúcimi dvomi rokmi. Do ochrany životného prostredia smerovalo v priemere o tretinu menej finančných prostriedkov. Výdavky fondu zaznamenali pokles, ale ani to im nezabránilo uhradiť príspevok ŠR do zeleného klimatického fondu vo výške pol milióna EUR. Spomínaný fond je súčasťou Dohovoru Organizácie spojených národov o zmene klímy a Parížskej dohody. Ten slúži na pomoc rozvojovým krajinám dosahovať ciele na zmenu klímy. Na druhej strane získané príjmy putovali na kompenzáciu priemyselným podnikom a na zatepľovanie verejných budov. Tiež sa prostredníctvom nich financovali oblasti verejných vodovodov, kanalizácie a ČOV. V poslednom sledovanom roku 2022 nastal najväčší nárast výdavkov v sledovanom období, kde výdavky dosiahli sumu až 227 mil. EUR. Veľkú časť z tejto sumy tvorilo 100 mil. EUR z Modernizačného fondu, avšak táto suma nebola použitá z dôvodu administratívnej náročnosti. A tieto prostriedky budú fondu poskytnuté v ďalšom kalendárnom roku. V sledovanom roku sa zvýšil príspevok do zeleného klimatického fondu na 1 mil. EUR na pomoc rozvojovým krajinám. Koncom roka 2021 sa prijala reforma správy národných parkov, ktorá mala výrazný vplyv na rok 2022. V tomto roku fond odviedol do

príjmov štátneho rozpočtu sumu 10 736 452 EUR na financovanie ochrany a starostlivosti o ŽP. Konkrétne to bolo pre oblasť národných parkov a na podporu trvalo udržateľného rozvoja na území národných parkov. Finančné prostriedky získané v tomto roku smerovali do reformy národných parkov, do príspevku ŠR do zeleného klimatického fondu. Tiež sa z týchto zdrojov financovalo zatepl'ovanie verejných budov a projekty verejných vodovodov, kanalizácie a ČOV ako v predošlom roku.

5.1.3 Analýza hospodárenia Environmentálneho fondu

Ako môžeme vidieť na grafe hospodárenie EF v sledovanom období si viedlo dobre. Dokonca príjmy mali každý rok rastúcu tendenciu. A to dopomohlo k tomu, že príjmy fondu boli vyššie ako výdavky, čo viedlo k prebytku salda EF.

Graf č. 3 : Hospodárenie Environmentálneho fondu.

Zdroj: Výročné správy Environmentálneho fondu (vlastné spracovanie).

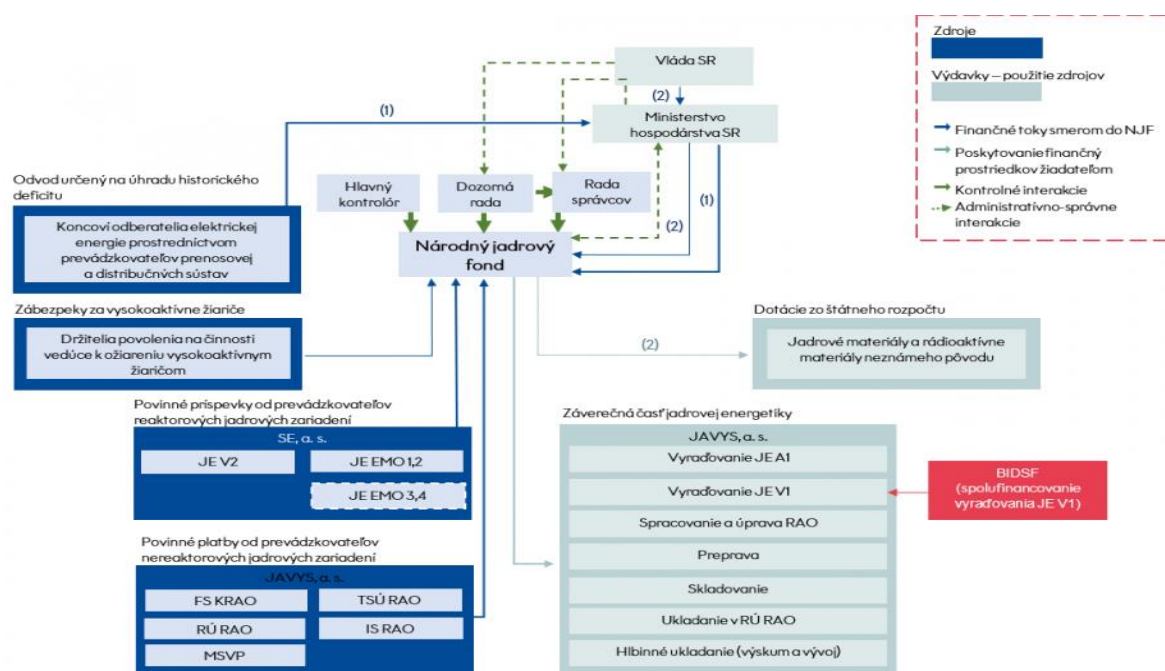
V roku 2012 EF dosiahol najnižší prebytok v sledovanom období, kedy fond poskytol takmer všetky finančné prostriedky, ktoré mal k dispozícii. Tento prebytok bol vo výške vyše 11 mil. EUR. Naopak najvyšší prebytok mal v roku 2022, kedy dosiahol hodnotu 1459 mil. EUR. Kladné hospodárenie fondu bolo spôsobené mnohými faktormi. Najvýznamnejšími boli príjmy, ktoré smerovali do fondu. Predovšetkým to boli poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd, poplatky za znečisťovanie ovzdušia a príjmy z úhrad za vydobyté nerasty. Výrazne prispeli aj finančné prostriedky zo ŠR na podporu cieľov environmentálnej

politiky. Tiež prostriedky získané z recyklačného fondu priradené žiadateľom vo forme dotácií na pokrytie nákladov, týkajúcich sa cieľov environmentálnej politiky. Kladný prebytok fondu dopomohol k financovaniu, nielen cieľov environmentálnej politiky. Vďaka nim sa financujú ciele Zelenej dohody, TUR, ale aj dosiahnutie uhlíkovej neutrality do roku 2050.

5.2 Národný jadrový fond

V roku 1995 bol založený Štátny fond likvidácie jadrovoenergetických zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi. Vznikla ako odpoveď na otázku „ako zabezpečiť finančné prostriedky na záverečnú časť mierového využívania jadrovej energie“. V súčasnosti je tento štátny účelový fond známy pod názvom Národný jadrový fond (ďalej len NJF). Fond sa drží zásady, že náklady na financovanie znáša prevádzkovateľ jadrového zariadenia. Jeho hlavnou úlohou je zaistiť finančné prostriedky, ich správu a zhodnotenie. Následne ich prerozdelenie so zreteľom na transparentnosť a elimináciu diskriminácie.

Schéma č. 8 : Financovania záverečnej časti jadrovej energetiky.

Zdroj: Národný jadrový fond. *Prispievatelia a žiadatelia - SCHÉMA FINANCOVANIA ZÁVEREČNEJ ČASTI JADROVEJ ENERGETIKY V SR*. Dostupné na: » Prispievatelia a žiadatelia (njf.sk).

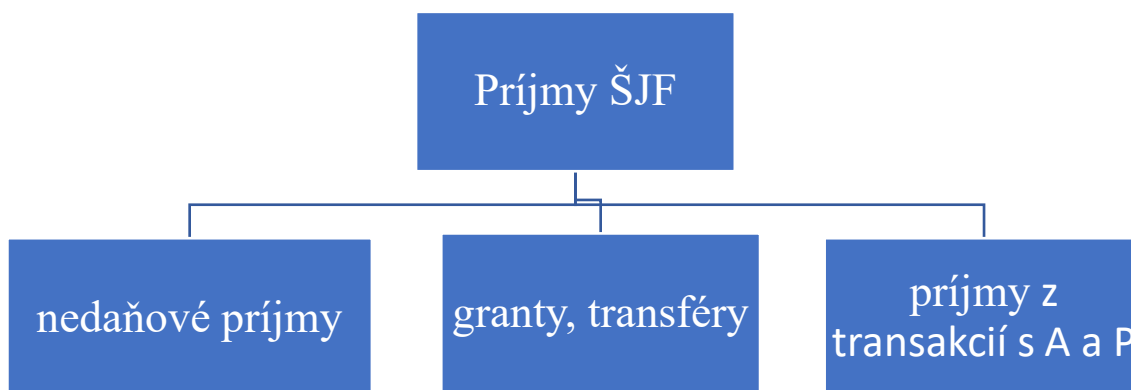
Schéma vyššie znázorňuje financovanie jadrovej energetiky. K tomu, aby NJF fungoval efektívne, účelne a hospodárne sú dôležité inštitúcie, ktoré na to dohliadajú. Vláda má rovnako ako pri EF na starosti schválenie rozpočtu na každý rok. Hlavným orgánom NJF je rada

správco, ktorej hlavná úloha je vyhodnotiť žiadosti o poskytnutie finančných prostriedkov. Pri vyhodnocovaní sa posudzuje hospodárnosť a účelnosť využívania týchto prostriedkov. Kontrolou hospodárenia a účelu použitia poskytnutých finančných prostriedkov sa zaoberá dozorná rada, ktorá tiež kontroluje dodržiavanie právnych predpisov. Avšak nezávislým kontrolným orgánom je hlavný kontrolór. Ten má na starosti kontrolu finančných operácií, ktoré sa vzťahujú na zaisťovanie zdrojov, ako aj ich poskytovanie. Pri ich kontrole má na zreteli hospodárnosť, efektívnosť a účelnosť s vynakladanými prostriedkami. Ministerstvo hospodárstva SR má na starosti správu fondu.⁴⁶

5.2.1 Analýza príjmov Národného jadrového fondu

Príjmy NJF zohrávajú dôležitú úlohu. Na schéme nižšie možno vidieť rozdelenie príjmov.

Schéma č. 9 : Rozdelenie príjmov Štátneho jadrového fondu.

Zdroje: Národný jadrový fond. *ZDROJE JADROVÉHO FONDU*. Dostupné na: » Zdroje jadrového fondu (njf.sk), (vlastné spracovanie).

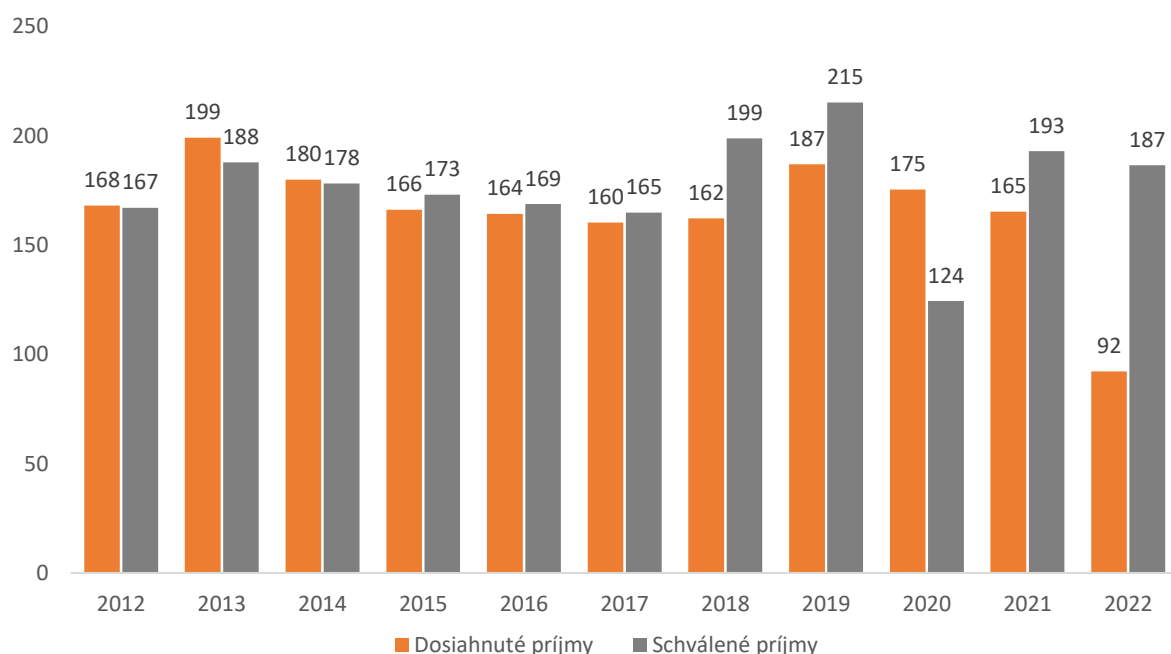
Nedaňové príjmy sú tvorené z pokút a penálov, úrokov z tuzemských pôžičiek a vkladov, príspevkov od prevádzkovateľov jadrového zariadenia, poplatkov a ostatných typov príjmov. Povinné príspevky uhrádzajú prevádzkovatelia jadrového zariadenia priradeného na produkciu elektrickej energie v SR. V našej krajine máme 2 jadrové elektrárne. A tie sú v Jaslovských Bohuniciach pod označením V2 a v Mochovciach blok 1,2 . Výška povinných príspevkov sa pravidelne prehodnocuje každých 6 rokov so zreteľom na vývoj v procese vyradovania a zohľadnenia okolitých aspektov. Okrem prevádzkovateľov jadrových zariadení

⁴⁶ Národný jadrový fond. *Prispievatelia a žiadatelia - SCHÉMA FINANCOVANIA ZÁVEREČNEJ ČASTI JADROVEJ ENERGETIKY V SR*. Dostupné na: » Prispievatelia a žiadatelia (njf.sk).

do rozpočtu NJF prispievajú vo forme povinných platieb aj subjekty zaoberajúce sa spracovaním, úpravou a uskladnením rádioaktívneho odpadu. Tiež skladovaním vyhoretého jadrového paliva a uchovaním rádioaktívnych odpadov.

Na druhej strane transfery do fondu plynú z ministerstva hospodárstva SR. Tieto zdroje plynú z odvodov, ktoré sú vyberané prevádzkovateľom prenosovej a distribučnej sústavy. Ten je obsiahnutý v cene za elektrickú energiu sprostredkovanú jej koncovým odberateľom. Zdroje sú priradené na pokrytie nákladov súvisiacich s dlhom. Poslednou skupinou zo spomínaných zdrojov sú príjmy z transakcií s aktívami a pasívami, ktoré obsahujú zostatky z predošlých rokov.⁴⁷ Na nasledujúcom grafe si ukážeme vývoj príjmov NJF od roku 2012 až do roku 2022.

Graf č. 4 : Analýza príjmov Národného jadrového fondu.

Zdroj: Výročné správy Národného jadrového fondu (vlastné spracovanie).

V prvých troch rokoch príjmy prevyšovali predpokladaný rozpočet. V roku 2012 boli príjmy o 1% vyššie ako rozpočtované. Najvyšší podiel príjmov fondu tvorili povinné príspevky od držiteľov licencie na prevádzku jadrových zariadení produkujúcich elektrinu v sume 68 220 000 EUR. Pokles oproti predpokladaným povinným príspevkom bol zapríčinený predajnou cenou elektriny. Výrazný zdroj príjmu smeroval z odvodov pochádzajúcich z prenosovej sústavy a distribučných sústav vo výške 70 749 900 EUR. To predstavovalo úhradu historického deficitu. V nasledujúcich dvoch rokoch príjmy prevýšili schválený

⁴⁷ Národný jadrový fond. *ZDROJE JADROVÉHO FONDU*. Dostupné na: » Zdroje jadrového fondu (njf.sk).

rozpočet. Rovnako ako to bolo v roku 2012, tak aj v týchto dvoch rokoch najvyšší podiel príjmov prichádzal z povinných príspevkov a platieb od držiteľov a prevádzkovateľov jadrových zariadení vyrábajúcich a poskytujúcich elektrinu.

Príjmy fondu boli v rokoch 2015-2019 nižšie než sa očakávalo. Volatilita v týchto rokoch nastala z dôvodu poklesu povinných príspevkov a transferov. Avšak výpadok príjmov nastal hlavne z dôvodu nezaradenia 3. bloku JE EMO do prevádzky. To malo za následok pokles predajnej ceny elektriny. V roku 2016 bol pokles príjmov spôsobený primárnou defláciou. Deflácia ovplyvňovala príjmovú stránku fondu aj nasledujúce dva roky. Situácia sa zmenila v roku 2019, keď príjmy fondu aj napriek nedodržaniu predpokladaného rozpočtu narastali. Nedodržanie schváleného rozpočtu vyplývalo z neuvedenia 3. a 4. bloku JE EMO do prevádzky, keďže tieto neuhrádzali povinné príspevky. V tomto roku príjmy pochádzali nielen z povinných príspevkov a tranferov. Ale aj z úrokov z vkladov na účtoch NJF, z dotácii zo ŠR a v neposlednom rade aj z pokút a penálov.

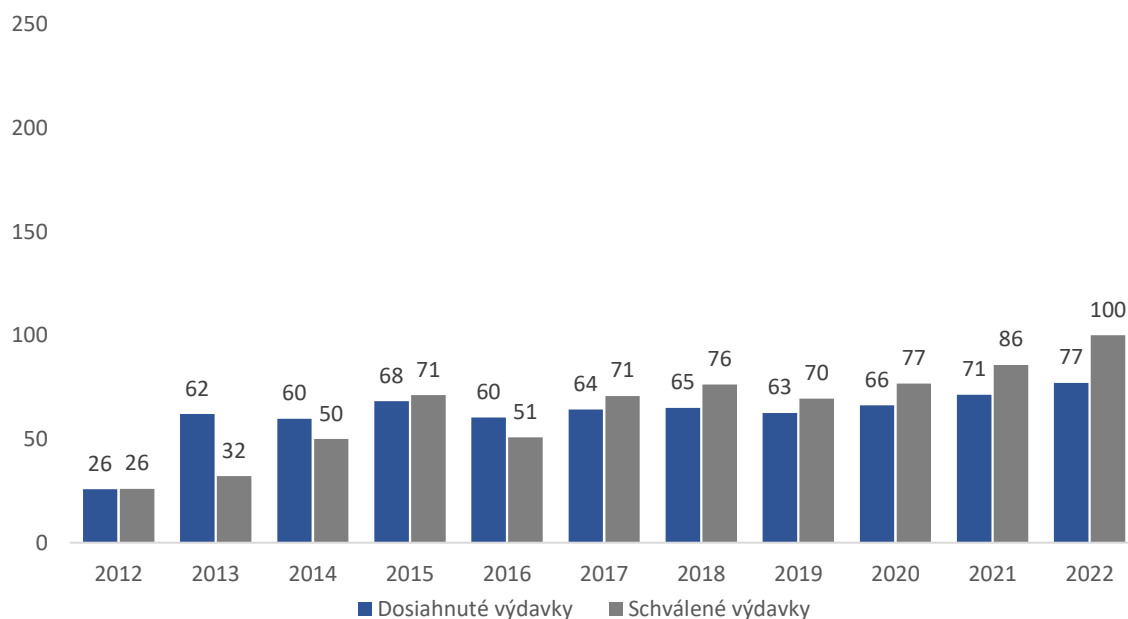
Situácia sa vo fonde nezlepšila ani posledné tri sledované roky a práve naopak výška príjmov mala nepretržite klesajúcu tendenciu. V roku 2022 dokonca fond dosiahol najnižší príjem v sledovanom období.

5.2.2 Analýza výdavkov Národného jadrového fondu

Výdavky fondu smerovali do bežných a kapitálových výdavkov rovnako, ako to bolo v Environmentálnom fonde. Rozdiel bol iba v tom, že neobsahovali výdavkové transakcie s aktívami a pasívami, keďže fond neposkytoval úvery.

Pre lepšie pochopenie vývoja výdavkovej časti Národného jadrového fondu si ich ilustrujeme na nasledujúcom grafe. Graf zachytáva obdobie od roku 2012 až po rok 2022.

Graf č. 5 : Analýza výdavkov Národného jadrového fondu.

Zdroj: Výročné správy Národného jadrového fondu (vlastné spracovanie).

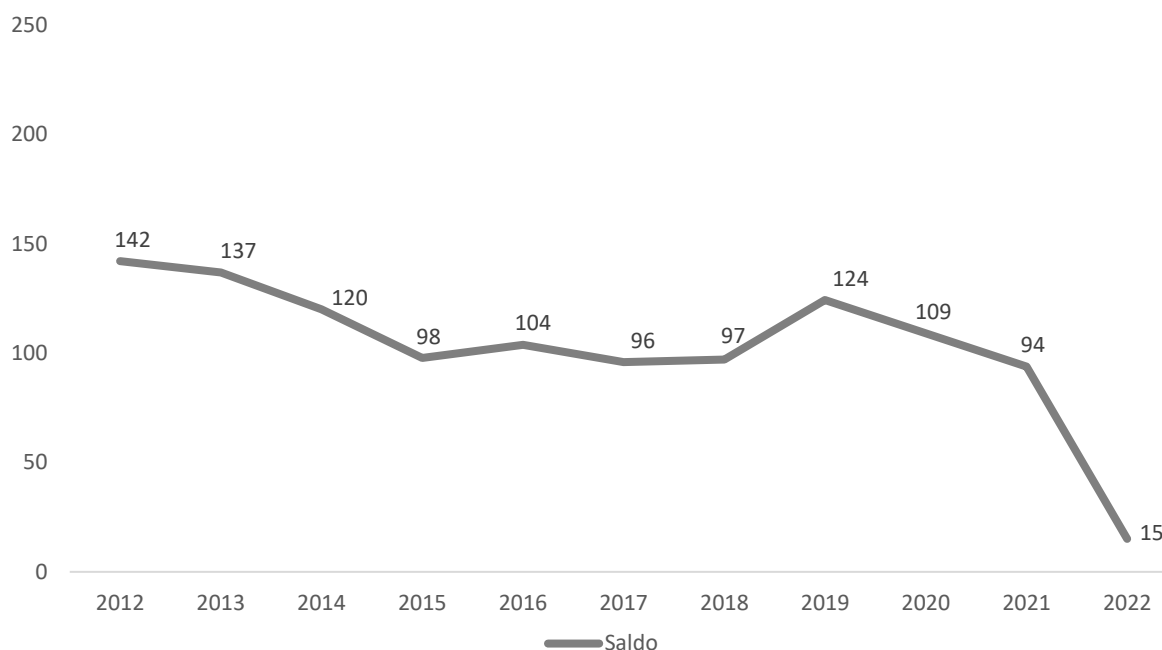
V roku 2012 výdavky splnili rozpočet na 100%. Najvyšší podiel výdavkov smeroval do JAVYS a.s. v sume 25 198 568,43 EUR, čo predstavovalo takmer 98 % z vynaložených výdavkov. Zvyšné 2% smerovali do HUMA LAB APEKO, s.r.o. a na správu fondu. V roku 2013 nastal prudký nárast výdavkov o viac ako dvojnásobok v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Aj v tomto roku najviac zdrojov išlo do jadrovej vyradovacej spoločnosti. Okrem toho výdavky smerovali do VUJE a.s., HUMA LAB APEKO, s.r.o. a odvodov do príjmov Ministerstva hospodárstva SR a na správu fondu. V roku 2014 výdavky prevýšili plánované o 20 % , čo predstavovalo sumu 59 747 022,31 EUR. Najvyšší podiel výdavkov smeroval pre žiadateľov o finančné prostriedky a to takmer na 99%. Týkalo sa to predovšetkým žiadateľov z oblastí jadrových elektrární v Jaslovských Bohuniciach a Mochovciach. Ale aj Výskumného ústavu jadrovej energetiky a spoločností HUMA-LAB APEKO, s.r.o., ktorá ako jediná komerčná spoločnosť vybudovala technológiu pre manipulovanie s vysokoaktívnymi uzavretými rádioaktívnymi zdrojmi. Nedodržanie plánovaných výdavkov bol od roku 2017 až do konca sledovaného obdobia. Pokles poskytnutých finančných prostriedkov bol spôsobený infláciou. V roku 2017 dosiahnuté výdavky splnili predpokladané na 90%. Čo predstavovalo rovnaké splnenie očakávaných výdavkov pre žiadateľov. Okrem týchto výdavkov smerovali zdroje na správu NJF. Najvyšší rozdiel schválených výdavkov bol v roku 2022. Vtedy splnil rozpočtované výdavky na 77%, čo predstavovalo objem 77 090 885,83 EUR. Tieto prostriedky sa skladali z poskytovania finančných prostriedkov pre žiadateľov, z výdavkov súvisiacich

s nakladaním s inštitucionálnymi rádioaktívnymi materiálmi a s výdavkami na správu fondu. NJF poskytol najväčšiu sumu 52 988 522,39 EUR jadrovej elektrárni v Jaslovských Bohuniciach. Počas celého sledovaného obdobia bolo najviac zdrojov poskytnutých práve jadrovej elektrárni v Jaslovských Bohuniciach na jej vyradenie. Prostriedky na jej vyradenie plynuli z transferu z Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky.

5.2.3 Hospodárenie Národného jadrového fondu

Ako môžeme vidieť na grafe hospodárenie NJF v sledovanom období má väčšie výkyvy. Síce sa fondu v každom roku podarilo hospodáriť s prebytkom, tak príjmy fondu v priebehu rokov kolísali.

Graf č. 6 : Analýza hospodárenia Národného jadrového fondu.

Zdroj: Výročné správy Národného jadrového fondu (vlastné spracovanie).

V porovnaní s hospodárením EF, tak grafické znázornenie NJF poukazuje na väčšie volatility. Najvyšší prebytok dosiahol na začiatku sledovaného obdobia, kedy saldo bolo v objeme 142 mil. EUR. Vysoký prebytok bol spôsobený, vďaka povinným príspevkom od držiteľov licencie produkujúcich elektrinu a odvodov z prenosovej a distribučnej sústavy. V nasledujúcich rokoch síce fond dosahuje prebytok, ale ten sa rokmi znižuje. V roku 2015 NJF dosiahol prebytok v sume 98 mil. EUR. Zníženie prebytku v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi bol spôsobený nezaradením 3. bloku JE EMO do prevádzky. Nasledujúci rok sa spája s krátkodobým nárastom prebytku. To bolo vďaka príjmom z povinných príspevkov od

držiteľov licencie produkujúcich elektrinu, z pokút a peňalov z nedodržania zákonov a predpisov. Avšak na konci roka fond zasiahla negatívna inflácia, ktorá ovplyvnila hospodárenie fondu na dva roky. A prebytok fondu následkom toho klesol na 2 roky. Situácia sa obrátila v roku 2019, kedy prebytok fondu dosiahol saldo vo výške 124 mil EUR. Kladný prebytok smeroval, nielen z nedaňových príjmov, ale aj z dotácii z Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky a z príjmov z transakcií s aktívami a pasívami. V roku 2020 opäť klesol prebytok, čo bolo spôsobené najmä nezariadením 3. a 4. bloku JE EMO do prevádzky. Dôvodom bolo neuhradenie príspevkov z týchto blokov. Najnižší prebytok v sledovanom období bol v roku 2022, kedy fond smeroval takmer všetky príjmy na uhradenie svojich výdavkov.

5.3 Štátny fond rozvoja bývania

Bývanie je jednou zo základných ľudských potrieb. Obydlie neposkytuje, len pocit bezpečia, ale napomáha aj k fyzickému a duševnému zdraviu a prináša pocit stability. Žiaľ nie každý človek má túto možnosť a pre niektorých je to nedostupné. To so sebou prináša problémy ako bezdomovectvo či chudoba. To je jeden z dôvodov vzniku Štátneho fondu rozvoja bývania (ďalej len ŠFRB). Avšak prvotnou ideou založenia fondu bolo poskytnúť pomoc pri rozšírení bytového fondu, ktorá pozostávala prevažne z poskytovania úverov dlhodobého charakteru. Fond poskytuje subvenciu vo forme úveru alebo nenávratného príspevku pre jednotlivcov, obce a ostatné subjekty. Medzi základnú charakteristiku takéhoto úveru patrí zvýhodnená úroková sadzba. Tá sa stanovuje na základe individuálneho účelu a doby splácania úveru. Za určitých podmienok je možnosť skrátiť dobu splácania pri preukázaní schopností splácať tento úver. Na druhej strane možnosť poskytnutia nenávratného príspevku sa týka výstavby bytu v bytovom komplexe alebo v nájomnom dome. Podpora sa tiež poskytuje pri kúpe bytu pri splnení podmienok stanoveným zákonom. Majoritnou podmienkou pre získanie nenávratného príspevku je preukázanie, že žiadateľ je ťažko zdravotne postihnutý.

5.3.1 Analýza príjmov Štátneho fondu rozvoja bývania

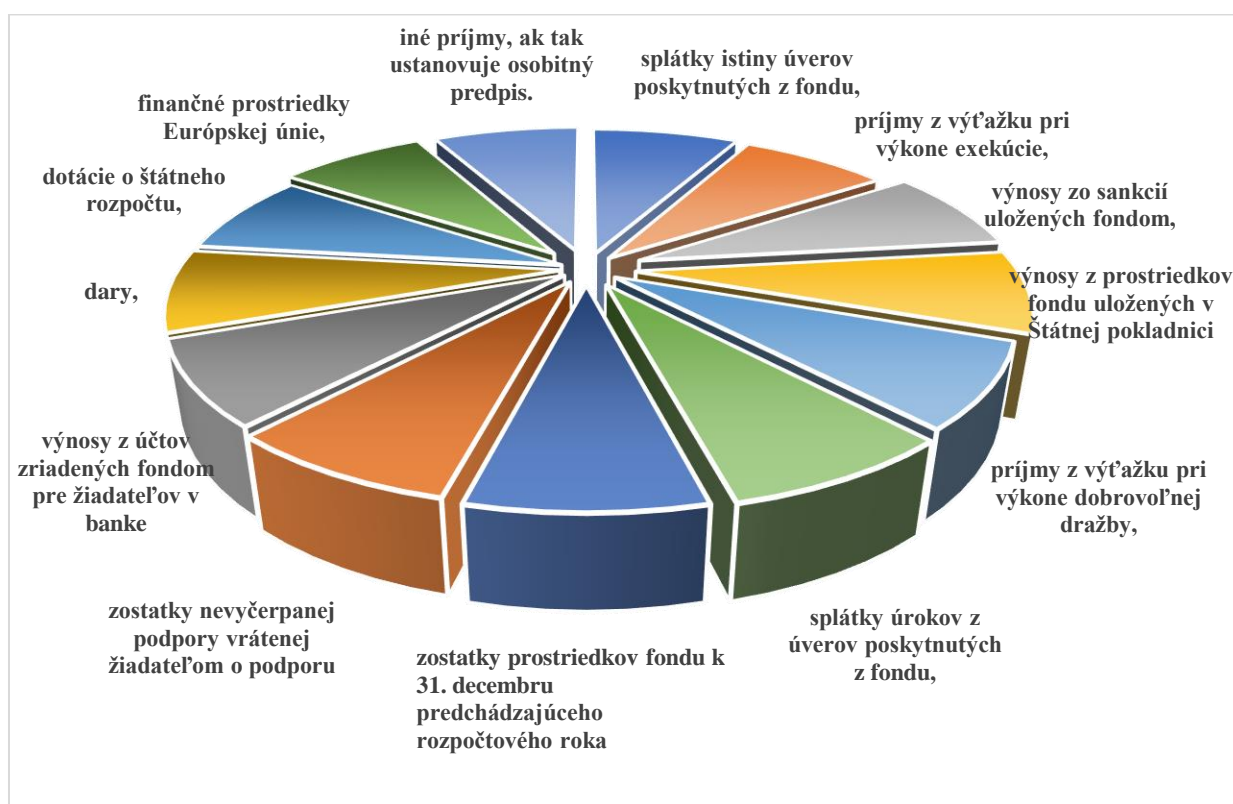
Pre správne fungovanie Štátneho fondu rozvoja bývania sú nevyhnutné jeho príjmy. Príjmy fondu sa delia do troch základných skupín:

- Nedaňové príjmy sú finančné prostriedky, pri ktorých zdroje nepochádzajú z daní a iných poplatkov. K nedaňovým príjmom patria výnosy z investícií, administratívne poplatky, úroky z úverov a vkladov a tiež finančné prostriedky z úverov a pôžičiek. Zdroje nadobudnuté z nedaňových príjmov sa využívajú na poskytovanie podpory v oblasti sociálneho bývania a rozvoja infraštruktúry.

- Granty a transfery tvoria osobitnú skupinu nedaňových príjmov, kde zaradujeme zdroje zo ŠR a EÚ. Zdroje získané z grantov a transferov slúžia na výstavbu a rekonštrukciu bytov. Tie zdroje sú určené pre jednotlivcov, domácnosti a obce vo forme nenávratných príspevkov. Tie sú predovšetkým určené pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva.
- Príjmové operácie zahŕňajú príjmy zo splátok tuzemských úverov a prostriedky z predchádzajúcich rokov.⁴⁸

Na nasledujúcej schéme si bližšie priblížime celú škálu príjmov Štátneho fondu rozvoja bývania.

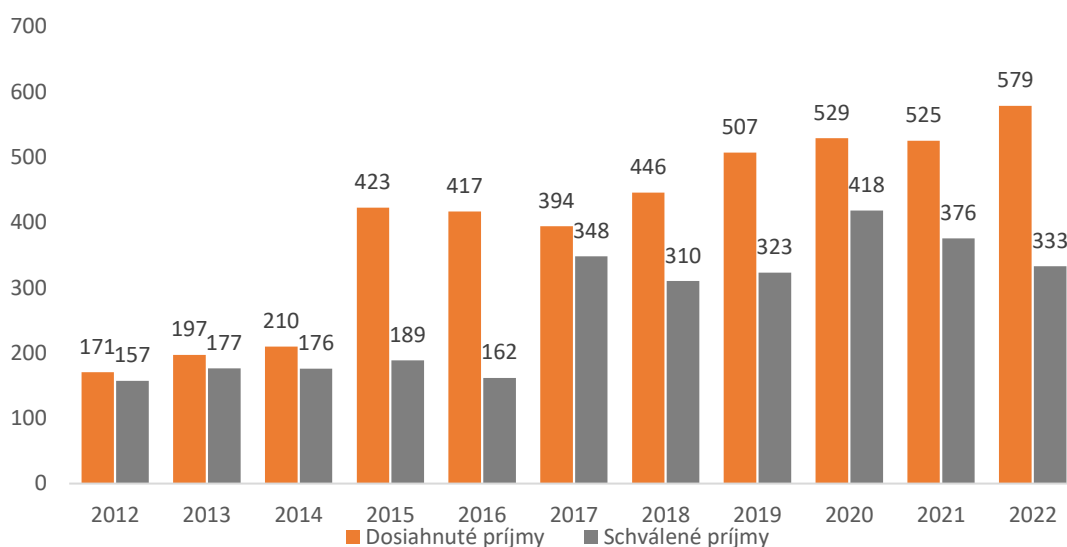
Schéma č. 10 : Príjmy Štátneho fondu rozvoja bývania.

Zdroj: SLOV-LEX. 2024. 150/2013 Z. z. (ZÁKON z 15. mája 2013 o Štátnom fonde rozvoja bývania). Dostupné na: 150/2013 Z.z. - Zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania - SLOV-LEX (vlastné spracovanie).

⁴⁸ SLOV-LEX. 2024. 150/2013 Z. z. (ZÁKON z 15. mája 2013 o Štátnom fonde rozvoja bývania). Dostupné na: 150/2013 Z.z. - Zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania - SLOV-LEX.

Graf č. 7 : Analýza príjmov Štátneho fondu rozvoja bývania.

Zdroj: Výročné správy Štátneho fondu rozvoja bývania (vlastné spracovanie).

Pomocou grafu možno pozorovať, že príjmy fondu v sledovanom období mali rastúcu tendenciu. Avšak na grafe je tiež vidieť, že skutočne dosiahnuté príjmy v každom roku prevyšovali prognózované.

Príjmy v roku 2012 pochádzali z nedaňových príjmov, grantov, transferov a príjmov z transakcií s finančnými aktívami a pasívami. V danom roku boli splnené predpoklady a do fondu smerovalo 100% plánovaných zdrojov vo forme grantov a transferov vo výške 54 904 000 EUR. V nedaňových príjmoch naopak nastala odchýlka, keď do iných nedaňových príjmov nesmerovali plánované zdroje vo výške 2 mil. EUR. Táto suma bola vypočítaná z predchádzajúcich dvoch rokov z vratiek nevyčerpaných zostatkov úverov. Avšak v tomto roku neboli vrátené žiadne úvery. V roku 2013 boli prognózované príjmy prevýšené vo všetkých kategóriách rozpočtu s výnimkou ostatných nedaňových príjmov a príjmov z účtov finančného hospodárstva. Dôvodom úbytku príjmov z účtov finančného hospodárstva bol pokles základnej úrokovej sadzby ECB z 1% na 0,25%. Granty a transfery splnili rozpočet na 100% a prvýkrát v histórii bol poskytnutý finančný príspevok z EÚ vo výške 11 529 412 EUR. V roku 2014 rozdiel medzi skutočnými príjmami a predpokladanými nastal z dôvodu opätovného zníženia základnej úrokovej sadzby ECB z 0,25% na 0,15%. Tá mala negatívny vplyv aj na sadzbu EURIBOR 3M, ktorá mala negatívny vplyv na príjmy v roku 2015, kedy začali vykazovať mínusové hodnoty.

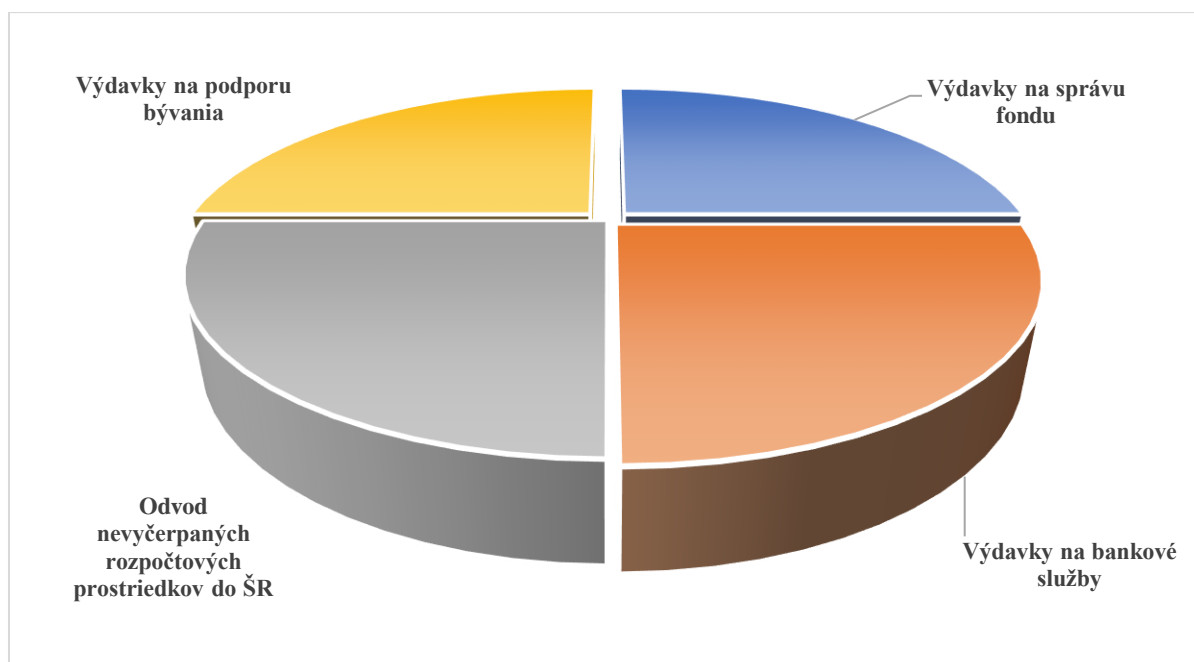
V roku 2017 nastala menšia volatilita v raste príjmov. Volatilita bola spôsobená vysokým percentom úverov s nulovou úrokovou sadzbou, ktorá bola poskytnutá na obnovu bytovej budovy. V tomto roku bolo až 69,9% úverov poskytnutých s nulovou úrokovou

sadzbou. Okrem toho volatilita nastala aj vysokým podielom predčasne splatených úverov s podpriemernými úrokovými sadzbami. Od roku 2018 nastal prudký nárast príjmov v ŠFRB, v dôsledku veľkého množstva úverov s nulovou úrokovou sadzbou. Rovnako sa zvýšil podiel predčasne vrátených úverov, keď sa prijala novela zákona, ktorá stanovila bezodplatné vrátenie úveru. Táto novela bola prijatá už v roku 2015 a prišla do platnosti v roku 2016. Okrem týchto skutočností do fondu plynuli počas sledovaného obdobia aj dotácie z Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky.

5.3.2 Analýza výdavkov Štátneho fondu rozvoja bývania

Prostredníctvom výdavkov ŠFRB sa poskytuje subvencia pri rozvoji a skvalitnení bývania a zlepšení životnej úrovne obyvateľstva. Výdavky pokrývajú financovanie opráv, rekonštrukcie, ale aj pomoc pri zabezpečovaní vlastného bývania. Pomocou schémy nižšie si priblížime rozdelenie výdavkovej časti fondu.

Schéma č. 11 : Výdavky Štátneho fondu rozvoja bývania.

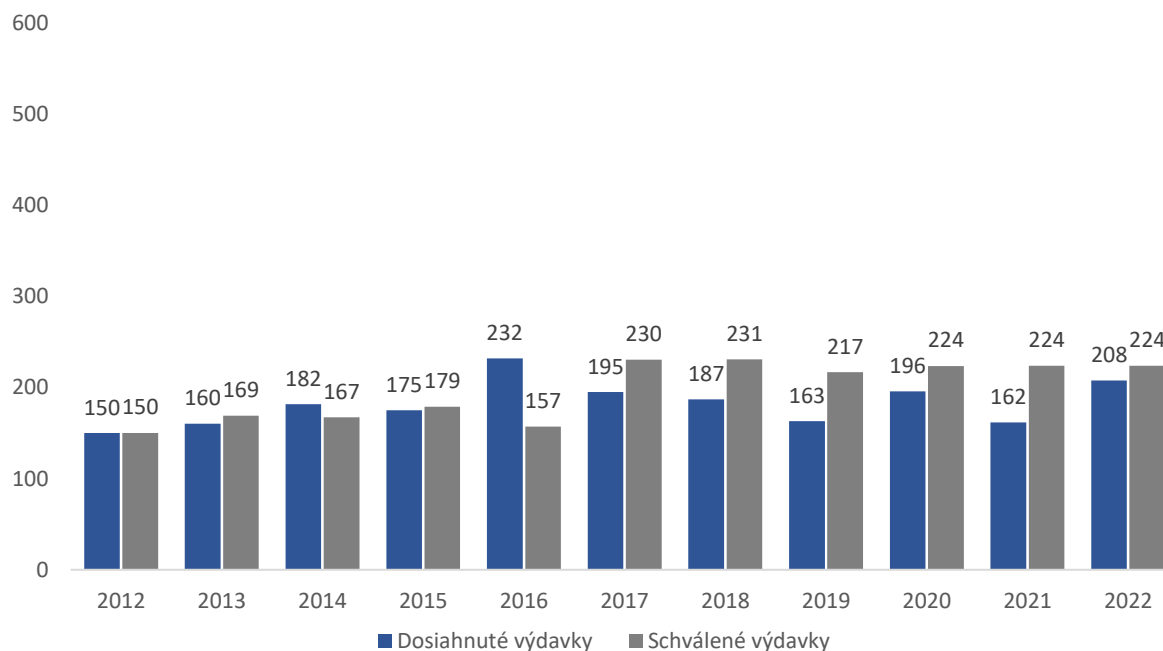
Zdroj: SLOV-LEX. 2024. 150/2013 Z. z. (ZÁKON z 15. mája 2013 o Štátnom fonde rozvoja bývania). Dostupné na: 150/2013 Z.z. - Zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania - SLOV-LEX (vlastné spracovanie).

Výdavková časť ŠFRB je zložená z výdavkov na správu fondu, výdavkov na bankové služby, výdavkov na podporu bývania a odvodov nevyčerpaných rozpočtových prostriedkov do ŠR. Výdavky na správu fondu sa delia na bežné a kapitálové výdavky. Bežné výdavky sa podľa ekonomickej klasifikácie skladajú z miezd a platov, poistného a z toho vyplývajúcich príspevkov, z tržieb tovarov a služieb a bežných transferov. Výdavky na podporu bývania sa

poskytujú vo forme úverov pre obce, jednotlivcov a pre ostatné subjekty. Na druhej strane odvod nevyčerpaných rozpočtových prostriedkov predstavoval sumu nevyčerpanej podpory.⁴⁹

Na základe grafu č. si ukážeme vývoj výdavkov ŠFRB podľa schváleného rozpočtu ako aj skutočne vynaložené výdavky v sledovanom období.

Graf č. 8 : Analýza výdavkov Štátneho fondu rozvoja bývania.

Zdroj: Výročné správy Štátneho fondu rozvoja bývania (vlastné spracovanie).

Ako môžeme vidieť na grafe výdavky fondu mali rastúcu tendenciu až na menšie volatility v niektorých rokoch. V roku 2012 sa fondu podarilo naplniť výdavkový rozpočet. Najviac finančných prostriedkov v danom roku smerovalo do podpory bývania. Vo forme úveru bolo poskytnutých vyše 141 mil EUR pre obce, jednotlivcov ale aj iné subjekty. V danom roku sa poskytla aj dotácia vo výške 50 510 EUR pre obce a jednotlivcov v podobe nenávratného finančného príspevku. V nasledujúcom roku síce výdavky fondu rástli, ale neprevýšili predpokladané výdavky. Nenaplnenie plánu bolo z dôvodu poklesu odvodov nevyčerpaných rozpočtových prostriedkov do štátneho rozpočtu o takmer 2/3 v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Na druhej strane rast výdavkov sa zvýšil vo všetkých troch zvyšných kategóriách. V roku 2014 sa fondu podarilo prevýšiť očakávané výdavky, keď fond dosiahol plnenie

⁴⁹ SLOV-LEX. 2024. 150/2013 Z. z. (ZÁKON z 15. mája 2013 o Štátnom fonde rozvoja bývania). Dostupné na: 150/2013 Z.z. - Zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania - SLOV-LEX.

rozpočtu na 109%. Takmer všetky výdavky v danom roku smerovali do podpory bývania vo forme úveru a to vo výške vyše 177 mil. EUR. Zvyšné prostriedky smerovali do správy fondu a na bankové služby.

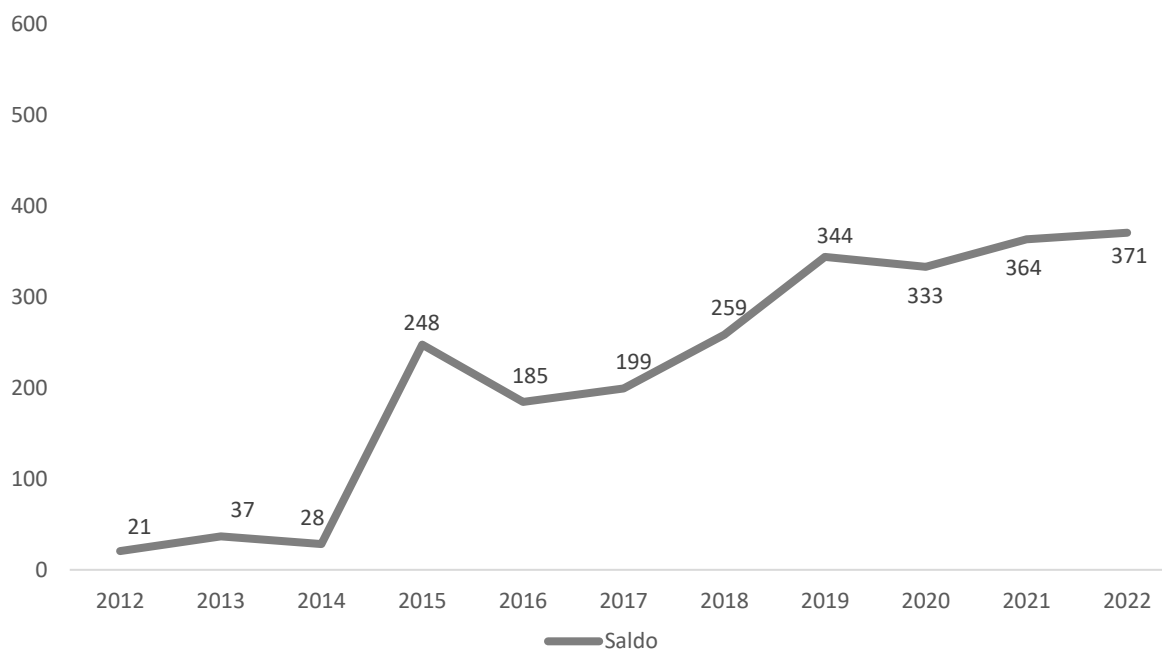
Najviac fond minul v roku 2016, keď poskytol vyše 227 mil. EUR vo forme úveru nielen pre jednotlivcov, obce, ale aj pre ostatné subjekty. Úspora bankových služieb vo výške 563 409,24 EUR bola vďaka prijatiu nového zákona o ŠFRB. Ten nariadil vykonávanie bankových činností, len bankám so 100%-nou majetkovou účasťou štátu. To zapríčinilo ukončenie spolupráce s oboma komerčnými bankami OTP aj Prima bankou. V nasledujúcich troch rokoch sa fondu nepodarilo splniť prognózované výdavky. V porovnaní s rokom 2016 klesli poskytované zdroje vo forme úverov. V roku 2018 poskytnuté úvery smerovali do obnovy bytovej budovy vo výške vyše 51 mil. EUR. Ale prevažná väčšina zdrojov smerovala do úverov na rozvoj bývania a na vrátené finančné zábezpeky v sume viac ako 130 mil. EUR. Splnenie plánovaných výdavkoch sa fondu v roku 2019 podarilo len na 75%. Bežné výdavky sa fondu tiež nepodarilo naplniť, keď v danom roku čerpal finančné prostriedky vo výške 4 008 539 EUR naproti plánovaným 4 778 211 EUR. Do nenávratných príspevkov a úverov smerovali zdroje vo výške 181 697 570 EUR.

V posledných troch sledovaných rokoch sa situácia nezmenila a skutočne dosiahnuté výdavky nespĺnili prognózované. V roku 2020 fond poskytol výdavky v objeme 196 mil EUR, čo predstavovalo splnenie výdavkov na 90%. Najviac prostriedkov aj v tomto roku smerovalo na podporu bývania a oproti predchádzajúcemu roku poskytol o takmer 6 mil. EUR viac, čo predstavovalo sumu 189 659 890 EUR. Zvyšné finančné prostriedky smerovali na bankové služby a správu fondu. V roku 2021 fond poskytol na podporu rozvoja bývania sumu 153 049 450 EUR, čo predstavoval pokles o 20%.. Týmto poklesom sa výdavky podarilo splniť na 72%. Na konci sledovaného obdobia výdavky predstavovali 207 812 741 EUR, čo bol vrchol vo vynaložených prostriedkoch. Tieto zdroje boli poskytnuté na správu fondu, bankové služby a na podporu bývania.

5.3.3 Analýza hospodárenia Štátneho fondu rozvoja bývania

Ako môžeme vidieť na grafe hospodárenie ŠFRB v sledovanom období mali príjmy rastúcu tendenciu až na výnimky. Napriek menším výkyvom sa fondu každý rok podarilo hospodáriť s prebytok.

Graf č. 9 : Analýza hospodárenia Štátneho fondu rozvoja bývania.

Zdroj: Výročné správy Štátneho fondu rozvoja bývania (vlastné spracovanie).

V niektorých rokoch nastali v sledovanom období prudké volatility. V prvých troch rokoch bol prebytok hospodárenia, len mierne nad nulou. Zlom nastal až v roku 2015, kedy príjmy fondu vysoko prevyšovali výdavky. Tento nárast bol ovplyvnený mnohými faktormi. V roku 2015 mal negatívny vplyv na príjmovú stránku vývoj úrokovej sadzby EURIBOR, kedy vykazoval až záporné hodnoty. Tiež príjmy fondu sa v tomto roku zvýšili vďaka predčasnému splateniu úverov, ktoré boli bez sankcií. Výrazné prevýšenie príjmov v roku 2016 nastalo vďaka historicky najnižšej úrokovej sadzbe úverov. Zlom nastal aj v príjmoch zo splátok úveru, kde sa zaviedlo bezodplatné vrátenie úveru pre vybranú skupinu subjektov. V danom roku ovplyvnilo výdavkovú časť rozpočtu prijatie nového zákona o Štátnom fonde rozvoja bývania. Od 1.1.2014 bola správa bankovej činnosti obmedzená, len na banky so 100%-nou majetkovou účasťou štátu. V roku 2017 nastala úspora výdavkov v oblasti bankových služieb vo výške 589 377,79 EUR z dôvodu sprísnenia podmienok NBS pri poskytovaní úverov komerčnými bankami, čo viedlo k zníženiu žiadostí o predčasné splatenie úverov. V roku 2018 sa situácia

obrátila a hospodárenie fondu v porovnaní s predchádzajúcim rokom stúplo. Kladný prebytok v posledných sledovaných rokoch bol vďaka prijatej novele, ktorá poskytovala na účel „obnovy bytovej budovy“ úvery s nulovou úrokovou sadzbou. Okrem tejto novely bol prebytok spôsobený vysokým podielom splatených úverov s nízkymi úrokovými sadzbami.

6 Diskusia

Analytickú časť diplomovej práce sme si rozdelili na tri podkapitoly. V prvej podkapitole sme si analyzovali najprv príjmovú stránku Environmentálneho fondu na základe schválených príjmov v komparácii so skutočne dosiahnutými príjmami. Na grafe sme v prvých sledovaných rokoch zaznamenali, že fondu sa nepodarilo naplniť prognózované príjmy. V týchto rokoch boli najviac zoskupené administratívne poplatky, poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd a úhrady za prieskumné územie z dôvodu rozšírenia plochy prieskumných území. V roku 2014 boli poskytnuté dotácie na rozvoj energetickej účinnosti vrátane zateplovania verejných budov, ktoré v danom roku neboli použité. K zníženiu príjmov prispel aj pokles úrokov z poskytnutých úverov a pôžičiek, v dôsledku nízkych referenčných sadzieb Európskej centrálnej banky. Situácia sa zmenila k lepšiemu v roku 2018, keď dosiahnuté príjmy prevýšili rozpočtované. Najviac k tomu prispeli pokuty, penále, sankcie a príjmy z predaja kapitálových aktív. Okrem týchto spomínaných príjmov situáciu k lepšiemu zmenila aj reforma Európskeho systému obchodovania s emisiami vďaka, ktorej ceny na burze vzrástli. Na druhej strane výdavková časť rozpočtu nadmerne prečerpala bežné výdavky z dôvodu poskytnutia dotácie z Recyklačného fondu. Tieto prostriedky boli poskytnuté na splnenie cieľov environmentálnej politiky v súlade s programom odpadového hospodárstva SR. Významný výdavok v EF bol prevod finančných prostriedkov na zelený kooperačný účet. V roku 2019 výdavky prudko vzrástli v dôsledku zvýšenej podpory Environmentálneho fondu TUR a Dohody EUROPY 2030. Táto podpora smerovala do projektov ochrany a využívania vôd a tiež do ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy.

V druhej podkapitole analytickej časti sme pozornosť sústreďovali na príjmovú a výdavkovú stránku Národného jadrového fondu a v neposlednom rade aj na saldo hospodárenia. V sledovanom období prvé tri roky fond prevyšoval prognózované príjmy. Najviac zdrojov do fondu smerovalo z povinných príspevkov od držiteľov licencie na prevádzku jadrových zariadení a tiež z odvodov smerovaných z prenosovej sústavy a distribučných sústav. V roku 2015 nastala volatilita z dôvodu poklesu povinných príspevkov a transferov. V ďalšom roku bol pokles spôsobený defláciou, ktorá mala dopad aj na ďalšie dva roky. Situácia sa v príjmovej časti fondu nezlepšila ani v posledných sledovaných rokoch. Dokonca v roku 2022 dosiahli príjmy najnižšie hodnoty v sledovanom období. Grafické znázornenie výdavkov nám ukazuje, ako si fond viedol v sledovanom období. V roku 2012 NJF splnil prognózované výdavky na 100 %. Okrem spomínaného roku sa fondu nepodarilo splniť schválené výdavky až na pár výnimiek. Výnimky, kedy fond dokonca prevýšil plánované

výdavky boli rokoch 2013,2014 a 2016. V pozorovanom období bolo najviac zdrojov poskytnutých pre žiadateľov o finančné prostriedky z oblastí jadrových elektrární v Jaslovských Bohuniciach a Mochovciach. Okrem týchto spomínaných výdavkov, fond vynakladal zdroje aj na správu fondu. Od roku 2012 až po rok 2022 sa fondu podarilo hospodáriť s prebytkami. Najväčší prebytok sa mu podarilo splniť v roku 2012, kedy dosiahol prebytok vo výške 142 mil. EUR V ostatných rokoch sa prebytok znižoval až v roku 2022 dosiahol najnižší prebytok a to 15 mil. EUR.

V záverečnej podkapitole sme analyzovali dosiahnuté príjmy, výdavky a saldo Štátneho fondu rozvoja bývania v komparácii s prognózovanými údajmi. Príjmy v sledovanom období mali rastúcu tendenciu a dokonca prevýšili plánované príjmy. Aj napriek tomu, že bol splnený rozpočet, tak úbytok bol spôsobený poklesom príjmov z účtov finančného hospodárstva. Dôvodom poklesu bol pokles základnej úrokovej sadzby ECB z 1% na 0,25 a neskôr až na 0,15%. Pokles bol tiež spôsobený poskytovaním veľkého množstva úverov s nulovou úrokovou sadzbou. Výdavky ŠFRB mali rastúcu tendenciu. Najviac prostriedkov z fondu smerovalo do podpory bývania vo forme úverov a dotácií. Úspora bankových služieb bola vďaka prijatiu nového zákona o Štátnom fonde rozvoja bývania. Ten nariadil vykonávanie bankových činností, len bankám so 100%-nou majetkovou účasťou štátu. To zapríčinilo ukončenie spolupráce s oboma komerčnými bankami OTP aj Prima bankou. V posledných 3 rokoch sa fondu nepodarilo splniť prognózované výdavky. Veľká časť výdavkov v týchto rokoch smerovala do podpory bývania vo forme úverov, tak ako to bolo v predchádzajúcich rokoch. V sledovanom období hospodárenie ŠFRB dosiahlo prebytky. V prvých troch rokoch fond vynakladal takmer všetky príjmy do výdavkov. Situácia sa zmenila od roku 2015, kedy nastal prudký nárast príjmov. Bolo to spôsobené predovšetkým predčasne splatenými úvermi. Vybraná skupina obyvateľov mala možnosť bezodplatného vrátenia spomínaných úverov.

Záver

Predložená diplomová práca nám priblížila hospodárenie štátnych účelových fondov v Slovenskej republike. Majoritný cieľ našej práce bolo identifikovať a analyzovať hospodárenie vybraných fondov za určitý časový horizont. Kde sme bližšie priblížili pozitíva fungovania fondov, ale zamerali sme sa aj na faktory, ktoré ovplyvnili jeho hospodárenie. Z týchto dôvodov sme si určili aj vedľajšie ciele, pri ktorých splnenie nám pomohlo k docieleniu hlavného cieľa.

V prvej kapitole sme si priblížili základné poznatky z oblastí VS. Pri tejto problematike sme sa zamerali na charakteristiku rozpočtového a mimorozpočtového hospodárenia. Avšak prevažnú väčšinu tejto časti sme sa venovali mimorozpočtovému hospodáreniu, ktoré bolo kľúčové pre našu prácu. Pri fondovom hospodárení sme sa sústredili na štátne účelové fondy. V práci sme sa zamerali na Environmentálny fond, Národný jadrový fond a Štátny fond rozvoja bývania.

V druhej teoretickej kapitole sme zhromaždili údaje o životnom prostredí. ŽP tvorí dôležitú súčasť života všetkých živých organizmov. Už pred rokmi sa objavili prvé zmienky a úvahy o stave ŽP a potrebe venovať pozornosť jeho ochrane. S pribúdajúcimi rokmi sa situácia zhoršovala a dochádzalo k častejšiemu znečisťovaniu a poškodzovaniu ŽP. Tieto nepriaznivé aktivity mali za následok úbytok biodiverzity, kontamináciu vody a vzduchu a poškodenie obehového hospodárstva. Tieto faktory a mnoho ďalších viedli k negatívnym klimatickým zmenám. To prinútilo mnohých odborníkov, ale aj krajiny k prehodnoteniu situácie a k stanoveniu cieľov na dosiahnutie obnovy stavu ŽP. Slovenská republika a členské štáty EÚ sa dohodli na akčnom pláne, vďaka nemu sa nám podarí dosiahnuť nielen ciele TUR. Naplnenie cieľov TUR vedie k splneniu hlavného cieľa, čo je dosiahnutie klimaticky neutrálnych krajín do roku 2050. To bol aj hlavným cieľom Parížskej dohody a Zelenej dohody.

V praktickej časti sme sa zamerali na analyzovanie hospodárenia štátnych účelových fondov. Túto kapitolu sme si pre zreteľnejšie skúmanie rozdelili osobitne na tri samostatné podkapitoly, kde sme sa venovali EF, NJF a ŠFRB. V prvej podkapitole sme sa sústredili na príjmovú a výdavkovú stránku EF. V závere tejto podkapitoly sme si zhrnuli hospodárenie daného fondu. Prostredníctvom príjmov sme si ukázali, aké zdroje doňho smerovali. Zdroje fondu podľa ekonomickej klasifikácie poznáme poplatky za odber a vypúšťanie podzemnej vody, za znečisťovanie ovzdušia, za uskladňovanie plyných a kvapalných látok, za úhrady za vydobyté nerasty a mnoho ďalších príjmov spomínaných v tejto podkapitole. V sledovanom období sa fondu darilo a dosahoval prebytky. V prvých rokoch fond predpokladal finančné

prostriedky, ktoré sa aj napriek kladným hodnotám nepodarilo docieľiť. V tomto období najviac zdrojov plynulo z administratívnych poplatkov a z poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd. Významné boli tiež úhrady za prieskumné územia. Nesplnenie predpokladaných príjmov bolo spôsobené poklesom predaja kapitálových aktív a poplatkov za vypúšťané znečistenia. Pokles príjmov z poplatkov za vypúšťanie znečistenia bol vďaka prijatým opatreniam. Situácia dostala iný smer, keď od roku 2018 príjmy prevýšili prognózované príjmy. To bolo vďaka pokutám, penálom a sankciám, ktoré majú okrem finančnej hodnoty aj poučný charakter. Avšak najvýznamnejší progres bol vďaka príjmu z predaja kapitálových aktív. Ten narástol pomocou prijatej reformy Európskeho systému obchodovania s emisiami. Príjmy získané z tejto reformy smerovali na kompenzáciu priemyselným podnikom, na zatepl'ovanie verejných budov a financovanie v oblasti verejných vodovodov, kanalizácie a ČOV. Získané prostriedky z fondu boli použité na dotáciu Recyklačnému fondu, vďaka čomu sa dosahuje splnenie cieľov environmentálnej politiky. Na dosahovanie cieľov TUR a Dohody EUROPY 2030 fond uskutočňoval prevod zdrojov na kooperačný účet.

Príjmová stránka NJF dosahovala v rokoch od 2012 do 2022 prebytky. Zdroje v tomto fonde pochádzali predovšetkým z povinných príspevkov od držiteľov licencie na prevádzku jadrových zariadení a odvodov plynúcich z prenosovej a distribučnej sústavy. Volatilita v príjmoch v roku 2016 bola ovplyvnená defláciou a mala vplyv na ďalšie sledované roky. Tento trend platil do konca roka 2022, kedy príjmy nedosahovali prognózované. V pozorovanom období fond najviac zdrojov poskytoval žiadateľom o finančné prostriedky z oblastí jadrových elektrární v Jaslovských Bohuniciach a Mochovciach. Výdavková časť v tomto fonde mala klesajúcu tendenciu až v roku 2022 fond vykazoval najnižší prebytok. V poslednej zo spomínaných podkapitol sme sa venovali analýze ŠFRB. Rovnako ako predchádzajúce dva fondy aj tomuto sa podarilo hospodáriť s prebytkami. Príjmy boli v týchto rokoch ovplyvnené najmä poklesom základnej úrokovej sadzby ECB z 1 % až na 0,15%. Hoci sa dosahoval prebytok, tak do fondu smerovalo menej zdrojov ako sa plánovalo a to kvôli poskytovaním úverom s nulovou úrokovou sadzbou. Pri výdavkovej časti je dôležité spomenúť, že fond dosahoval úsporu bankových služieb vďaka schválenému a prijatému zákonu o ŠFRB. Zákon stanovil výkon bankových činností, len bankám so 100 %-nou majetkovou účasťou. Zo svojich zdrojov najviac poskytoval na podporu bývania pre jednotlivcov, obce a ostatné subjekty vo forme úverov.

Pomocou grafického znázornenia sme si ukázali fungovanie jednotlivých fondov a zistili sme, že fondy si počas celého sledovaného obdobia viedli veľmi dobre a vykazovali prebytky. Aj vďaka nim sa nám darí plniť ciele nielen TUR.

„*Aká je budúcnosť štátnych účelových fondov? Majú význam aj v budúcnosti?*“ Tieto otázky a mnoho podobných si kladú, tak odborníci ako aj bežní ľudia. Mnoho odborníkov sa zhodne na tom, že existencia štátnych účelových fondov má nenahraditeľné miesto pre dosiahnutie, nielen cieľov uhlíkovej neutrality. Vďaka týmto fondom sa zabezpečujú rôzne ciele. Jedným z cieľov Envirostratégie 2030 je zvýšiť pomer čistenia odpadových vôd. K ďalším jeho cieľom je do roku 2030 zabezpečiť verejnú kanalizáciu pre každú obec, ktorá má nad 2000 obyvateľov. Avšak aj tu sa objavujú nedostatky, ktoré bránia k naplneniu plánov. Okrem toho sa tu objavujú aj problémy v rozdeľovaní finančných prostriedkov. Nedostatky EF zaznamenáva predovšetkým pri riešení environmentálnej záťaže, ktorá je spôsobená zložitou procesou a nedostatkom poskytnutých finančných zdrojov. Úlohou Ministerstva je skontrolovať nielen to, ako sa čerpajú finančné prostriedky, ale aj to prečo miliardový EF poskytuje tak málo peňazí na odstraňovanie environmentálnej záťaže.⁵⁰

Národný jadrový fond má tiež nenahraditeľnú úlohu pre dosahovanie cieľov. Odborníci sa zhodujú na pokračovaní plnenia predkladaných cieľov. Medzi najvýznamnejšie z nich zaradujeme nárast podielu jadrovej energie v energetickom mixe v našej krajine. To sa zabezpečí vďaka zaradeniu dvoch nových jadrových reaktorov do prevádzky v elektrárni v Mochovciach. K ďalšiemu dôležitému cieľu patrí elektrifikácia dopravy po roku 2020, ktorá bude nápomocná k zvýšeniu podielu elektromobilov a vozidiel s palivovými článkami. Vďaka tomu sa nahradia vozidlá s vnútorným spaľovacím motorom. Do roku 2050 je plánom NJF dokončiť jadrový reaktor a dať ho do prevádzky. Elektrifikácia spotrebičov a dopravy napomáha k nárastu dopytu po elektrine.⁵¹

Posledným zo spomínaných fondov – Štátny fond rozvoja bývania má dôležité postavenie pri plnení nielen cieľov TUR. Pre budúcnosť je prosperita ŠFRB kľúčová. Pomocou spomínaného fondu sa zabezpečuje jeden zo základných ľudských potrieb – bývanie.

---

⁵⁰ Postoj.sk. 2023. *Správa o stave životného prostredia / Ak by sme lepšie využívali envirofond, žili by sme v čistejšej krajine*. ISSN 1336-720X. Dostupné na: [Ak by sme lepšie využívali envirofond, žili by sme v čistejšej krajine | Konzervatívny denník \(postoj.sk\)](https://www.postoj.sk/).

⁵¹ Ministerstvo Životného prostredia. 2019. *Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050*. Dostupné na: [nus-sr-do-roku-2030-finalna-verzia.pdf \(minzp.sk\)](https://www.minzp.sk/).

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. BAYON R. a kol. Environmental funds: lessons learned and future prospects.[elektronický zdroj]. 26 s. [2024-01-26]. Dostupné na: issues-20-01.PDF (ecosystemmarketplace.com).
2. BELIČKOVÁ, K. – NEUBAUEROVÁ E. – BOÓR M. *Rozpočtová teória politika a prax*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 216 s. ISBN 978-80-7598-930-6.
3. BELIČKOVÁ, K. a kol. *VEREJNÉ ROZPOČTY*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2005. 312 s. ISBN 80-225-2077-2.
4. BEŇOVÁ E. – NEUBAUEROVÁ E. *EKONOMIKA VEREJNÉHO SEKTORA*. Bratislava: MERKURY s.r.o. 2005. 131 s. ISBN 80-89143-14-8.
5. ČERMÁK O. a kol. *Životné prostredie*. 1. vyd. Bratislava: Slovenská technická univerzita v Bratislave vo Vydavateľstve STU. 2008. 390 s. ISBN 978-80-227-2958-1.
6. GÁLOVÁ, L. Almanach Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky – *Teoretické otázky vzťahu ekonómie a životného prostredia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2006. 102 s. ISSN 1337-0715.
7. HRAŠKO J. a kol. Vedecké práce výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy: *TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ – ILÚZIE A REALIT*. Bratislava: NPPC –VÚPOP, 2014. 76 – 85 s. ISBN 978-80-8163-007-1.
8. KANIANSKA, R. – JAĎUĎOVÁ, J. – MARKOVÁ, I. *ZELENÁ EKONOMIKA*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2017. 183 s. ISBN 978-80-557-1258-1.
9. NEUBAUEROVÁ, E. a kol. *Teória vo verejných financiách. Vybrané učebné texty*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2001, 155 s. ISBN 80-225-1391-1.
10. NOSKOVIČ J. a kol. *Ochrana a tvorba životného prostredia*. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. 2012. 414 s. ISBN 978-80-552-0873-2.
11. OROLÍNOVÁ, M. *CHÉMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. 2009. 122 s. ISBN 978-80-8082-298-9.
12. PÉLIOVÁ J. – VINCÚROVÁ Z. *Základy teórie verejných financií*. Bratislava: Merkury s.r.o. 2006. 10 s. ISBN 80-89143-37-7.

13. PISÁR P. – ĽAPINOVÁ E. *FINANCIE EUROPSKEJ ÚNIE*. Banská Bystrica: Belanium. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 336 s. ISBN 978-80-557-1607-7.
14. ROMANČÍKOVÁ E. *EKONÓMIA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, spol. s.r.o. člen skupiny Wolters Kluwer. 2011. 224 s. ISBN 978-80-8078-426-3.
15. SIVÁK, R. a kol. *Financie*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 297 s. ISBN 978-80-8168-232-2.
16. SIVÁK, R. a kol. *VEREJNÉ FINANCIE*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2007. 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4.

Elektronické zdroje:

1. Envirofond.sk. 2013. *Špecifikácia činností podpory formou dotácie pre rok 2013*. Dostupné na: https://envirofond.sk/wp-content/uploads/2022/06/Specifikacia_dotacie_2013.pdf.
2. Globálne vzdelávanie.sk. 2019. *Ciele udržateľného rozvoja*. Dostupné na: Ciele udržateľného rozvoja – Globálne vzdelávanie (globalnevdzdelavanie.sk).
3. Ministerstvo Životného prostredia. 2019. *Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050*. Dostupné na: [nus-sr-do-roku-2030-finalna-verzia.pdf](https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final-verzia.pdf) (minzp.sk).
4. Ministerstvo Životného prostredia. 2024. *PARIŽSKA DOHODA*. 16 s. Dostupné na: [paris-agreement_sk_final.pdf](https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final-verzia.pdf) (minzp.sk).
5. Ministerstvo Životného prostredia. 2015. *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj*. Dostupné na: [https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final.pdf](https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzatelny-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final-verzia.pdf).
6. MH SR. 2009 – 2016. *Informácie o Národnom jadrovom fonde*. 2009 – 2016. Dostupné na: [Informácie o Národnom jadrovom fonde | Národný jadrový fond | Organizácie v pôsobnosti rezortu | Informácie o MH SR | Ministerstvo | MHSR](https://www.mhsr.gov.sk/informacie-o-narodnom-jadrovom-fonde) (gov.sk)
7. Národný jadrový fond. 2024. *O jadrovom fonde: O Nás*. Dostupné na: » [O nás](https://www.njf.sk/) (njf.sk).
8. Národný jadrový fond. *ZDROJE JADROVÉHO FONDU*. Dostupné na: » [Zdroje jadrového fondu](https://www.njf.sk/) (njf.sk).
9. Postoj.sk. 2023. *Správa o stave životného prostredia / Ak by sme lepšie využívali envirofond, žili by sme v čistejšej krajine*. ISSN 1336-720X. Dostupné na: [Ak by sme lepšie využívali envirofond, žili by sme v čistejšej krajine](https://www.postoj.sk/) | Konzervatívny denník (postoj.sk).

10. SLOV-LEX. 2024. 17/1992 Z. z. (ZÁKON z 5. decembra 1991 o životnom prostredí). Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/17/20220101>.
11. SLOV-LEX. 2024. 150/2013 Z. z. (ZÁKON z 15. mája 2013 o Štátnom fonde rozvoja bývania). Dostupné na: 150/2013 Z.z. - Zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania - SLOV-LEX.
12. SLOV-LEX. 2024. 2004/2004 Z. z. (ZÁKON z 21. októbra 2004 o *Environmentálnom fonde a zmene a doplnení niektorých zákonov*). Dostupné na: 587/2004 Z.z. - Zákon o Environmentálnom fonde a o ... - SLOV-LEX.
13. ŠTÁTNY FOND ROZVOJA BÝVANIA. 1996 – 2024. *Zriadenie a správa ŠFRB*. 1996 – 2024. Dostupné na : Zriadenie a správa ŠFRB – Štátny fond rozvoja bývania (sfrb.sk).